

Universul

Anul XLV Nr. 20

12 Mai 1929

5 Lei

literar

DUILIU ZAMFIRESCU

REGELE FERDINAND

Rămâne ca o datorie a generației, care a făcut războiul să reconstruiască pentru posteritate personalitatea defunctului Rege, la lumina tuturor calităților Sale de om și monarh. În trecut fie zis, o asemenea carte de pătrunzătoare analiză ar fi fost mult mai binevenită acum, decât proiectatul album al Unirii, în care se va plasa cugetarea de circumstanță a multor luptători postumi pentru întregirea neamului.

Biografia Regelui Ferdinand va avea să lămurească un proces psihologic de mare interes: adaptarea Lui la sufletul Țării, care l-a primit și contopirea desăvârșită cu sbucimul vremii. Cine va descifra pas cu pas lumea de simțire a răposatului Domnitor, va înțelege degrabă, că hotărîrea, ce-a luat în pragul războiului, n'a fost numai un act de rațiune, ci și reflexul spontan al unei înrudiri cu ambianța, care-i imprimase frământările ei.

Cei treizeci de ani, cari s'au scurs până la deslănțuirea cataclismului general, au fost epoca de preparație morală a societății noastre sub preceptele ideii naționale. În aceste trei decenii, cari au dat o formulă definitivă de gândire unui popor, s'a asimilat sufletește tânărul Principe, venit la noi. Impulsurile inițiale, instinctele originii, dispozițiile native s'au topit aici în clocotul de fiecare clipă al unei ideologii curente, care se înstăpânise în toate fibrele vieții noastre.

De-aceea, în ziua suirii Sale pe Tron noul Rege, cucerit fiind de Țară, s'a atașat la pulsațiile ei în mod organic și fără ezitare.

Astfel se explică tot rostul Lui în mijlocul epopeei.

În zilele dela Iași, mai târziu în Ardeal și

consecvent în cursul domniei post-belice, Ferdinand a trăit și s'a frământat ca un produs al psihologiei românești.

În această înrudire trebuie căutată cheia, care lămurește linia unei vieți.

Oceanian Joga

10 Mai, 1929.

UN AUTOGRAF AL D-LUI BRĂTESCU-VOINEȘTI

*Ferice de cei ce se vor naște în timpul
înfrățirii tuturor popoarelor.*

Brătescu-Voinești

1929 Mai.

C t i t o r i i

DUILIU ZAMFIRESCU (1858 — 1922)

de N. PETRAȘCU

Dacă pentru înțelegerea și prețuirea auctă a unor scriitori, se cere o depărare de ei în timp, pentru alții, ca Duiliu Zamfirescu, se cere mai curând o apropiere de ei; scrierile lor se înțeleg mai bine în lumina cunoștinței sufletești lor.

Duiliu Zamfirescu a fost stăpânit în viață de două pasiuni: dragostea de a scrie și preocuparea de a se distinge ca om. Pasiunea de a scrie se simțea el din ceasurile-i de izolare zilnică din mărturisirea ce repeta adesea ori în tinerețe că s-ar da cu totul celui care nu înțelesni timpul să poată scrie. Preocuparea de a se distinge ca om, îl urmărea în toate actele lui, dela cele mai semnificative, oa alegerea carierei diplomatice sau preferința unor scriitori așezându-l în lumii mari, ca Lamartine și Octave Feuillet, — unul reprezentant al Franței în străinătate, celălalt romanțier al Curții lui Napoleon III, — și până în cele mai mici lucruri, ca felul lui de a se îmbrăca, de a umbla, de a vorbi.

Aceste două pasiuni au fost neapărat susținute de însușirile sale firești: omul interesat cu o inteligență superioară, cu o manieră de bună creștere, c'un fizic sențitor; scriitorul, cu un talent subtil, cu o închipuire romantică, c'o observație fină, surprinzând elemente ascunse de viață.

Pasiunile acestea la el s'au înrăurit una pe alta până s'au contopit între ele, dând o fizionomie particulară omului și scriitorului.

Poetul a poetizat viața omului făcându-l să-și trăiască anii cei mai frumoși în Italia, iarna la Roma, în poezia de două ori măreață a trecutului ei, vara la colțuri încântătoare, la Tivoli, Frascati, Porto d'Anzio, Sorrento, și tomnile lui și frumoase, la vile sale din țară, la aerul blând și calm al podgoriilor noastre.

Deprinderile și felul său de a fi chiar, în viața afectuoasă de familie în interiorul său intim și artistic, pururea înstrăinat, din Palazzo Caffarelli; cercetările sale frecvente printre ruinele Romei — cu paginile istoriei în mână. Măncându-se în faptele de acum douăzeci de ani, pe care i se părea că le vede; și vizitele sale în muzeele de acolo, la care trecea, mișcat, dela contemplarea statuelor lui Traian la acelea ale lui Apolon de Belvedere sau Hercule armese, și altele de felul lor erau ele sursele unei poezii în acțiune.

Tot poetul din el făcea ca relațiile lui sociale și amicale să fie încântătoare, mestecate pururea cu idei și impresii de mare, cu amintiri și recitări din poezii italiene, Dante, Leopardi, Carducci, cu observații ce plecau dintr'un fond estetic, cu sentimente ce înălțau.

Aristocratul din el, — foarte convânatul înțelesul clasic, cum l-a explicat el în poezia, — și-a înobilat poezia, cu subiecte romantice, cu idealuri cavalești, cu reminiscențe antice, puse în o formă

atică de nuanțe, înlăturând banalul și comunul ca și apăsările de contur sau violențele de culoare.

În acelaș timp, omul mândru din el s'a ferit de influențe străine, mângâindu-se să admire, spre pildă, pe Eminescu, fără a-i primi influența, ca atâți alții. Pentru el, a fi original era o chestie de amor propriu, de demnitate personală.

Tot așa, omul cu respectul tradițiilor nobiliare l-a făcut să combată exagerările poporanismului, care se pretindea a fi unicul izvor de inspirație al unei literaturi. El admitea că poporanismul trebuie să fie la baza talentelor literare, dar talentele trebuie să fie, înainte de toate, ele, adică expresii individuale de gândire și simțire, ridicate la ideile generale ale lumii. Poporanismul era rădăcina arborelui, trunchiul, personalitatea scriitorului, frunzele și florile, ideile culese din lume.

Această ținută a lui cu privirea de sus și aceste idei literare personale, au iritat pe unii și îi i-au făcut inamicii săi literari, combatându-l instinctiv și subliniindu-i și mai mult personalitatea: spune-mi pe cei ce te urăsc, ca să-ți spun cine ești. El a răspuns cu vioiciune și cu succes polemicilor — uneori grosolane, păstrând formele bune creșterii, fiind vorba, zicea dânsul, de literatură, adică de arta cuvintelor.

Din lumea visului politic, — unde se retrăgea el zilnic câteva ceasuri, dimineața și seara, și-și gândea, și-și fixa, ca un pictor, viziunile, colorându-le și armonizându-le, Duiliu Zamfirescu se cobora — și s'a coborât toată viața — cu peisaje și tablouri, unele mai delicate decât altele, originale și ușoare punere de penel, scânteetoare de lumini siderale, și așezate în cadrele de aur ale versurilor lui.

Astăzi, venea spre pildă, cu tabloul „de genre” *Harpista*, unde ne dă, în culori sombre, chipul îndurerat al unei tinere fete din Miramar, nevoită de mizerie să-și profaneze tinerețea, *ducându-și harpa prin taverne și plecându-și fruntea pe orice pernă*. Măine, ne zugrăvește chipul tragic al *Ofeliei*, nenorocită din dragoste, *Pe cap cu veșteda cumună*. Și *mintinde brațele pe apă*, *Cu fața către cer senin și... moare*. În altă zi, dramaticul tablou al *Blondului Doge Urseolo*, înebunind de durere în fața catafalcului frumoasei *Dona Bianca Morosini*.

Altă dată, portretul în plin aer al calvalerului spaniol Miralaia, trecând călare, *fluerând încet prin buze, cu frâul prins în stânga și cu dreapta prinsă în sold*, căruia o fată dintr'o turle, *aruncându-i un buchet de flori*, îi sperie calul care-și aruncă stăpânul, iar el culgându buchetul și nevăzând pe nimeni la ferestrele turlei, zice în graiu-i înflorit de meridional: *A căzut poate din sborul cântătoareii luni de Mai!*... Uneori ne înfățișează peisaje cu subiecte clasice ca *Villa Tusculana*, a lui Cicerone,

unde se aude un glas *Plin de un dor fără sațiu de lumea vremilor duse*; sau *Villa Aldobrandini*, dela Frascati, cu *Păuni stelați și fauni și bacante*; sau *Castelul Fusano*, de pe Tibru la vale, unde *Trecutul a pus dureri ideale*; sau portretul anticului *Cleobul*, înțeleptul și frumosul *Cleobul*, cel *„fericit de mic, ca să aibă pe Platon dascăl, pe Aristotele Amic, și amică pe Mnesila; să se nască într'o cetate ca Atena înțeleaptă; și să-și treacă tinerețea într'o lume încântătoare, cu Ceramicul la dreapta, cu Acropolea la stânga și cu marea la picioare*; sau melancolicul peisaj *La lună*, în care imaginea *Astrei plutitoare prin răzduhuri line*, *Desprinsă din hausul unei lungi simfonii de durere*, rezumă durerea întregii lumi.

Dar ca tine îndurerată nu e alta în univers. Stea, ce fără de speranță, chemi trecutul fără vers! Tu răsari de peste ape, galbenă și gânditoare, Parcă soarta pământeașă te străbate și te doare, Și, plutind, te urci în năapte, în ce propriul tău vis..

Și imaginea tristă a lunii îi aduce în minte o dragoste tristă a sa din tinerețe, — o femeie gingașă moartă la Corfu, — care trecuse pe dinaintea lui cu fața ei palidă, cum trecea acum luna:

Fost-a fost un timp odată când de marginea pădurei, Noi sedeam, cătând în față-ți ochii galbeși, urma gurii Și-am simțit-o cum se cerne blândă ta cerească rază, Și din ochii tăi de astru în ai ei se furișează, Aprinzând misterioase doruri de necunoscut.

Ea s'a dus. De-atunci trecut-au ani și ani. Adevărat: Am uitat atâtea lucruri și atâtea m'au uitat!.. Totuși, când te uiți la mine cu privirea ta cuminte, Și te întrebi, nedumerită, în ce timp s'a petrecut?..

Într'o zi încă ne dă un triptic antic, amintind timpurile poetice ale păgânității: *Ninfa Tânără Leuco*, ale cărei sănuri ni le descrie astfel, privite de ochii săi fermecați de frumusețea lor:

Albe, ca o vale ninsă, și cu vine străvezii, Sănurile mitilele i se umflă ca doi muguri, Iar de dânsese s'animă două semne vionii, Două glume, două benghiuri, două boabe ca de struguri..

Apoi, așa înfiorată de tinerețe, ne-o arată în cadrul întâi al tripticului jucându-se cu craiul de zeu *Bachus*:

Ninfa tânără și zeul pe nisip își spun
povești,
Se răstoarnă, se sărută, ea la sânul ei
il strânge
Și răsându-i, îl întrebă: „Puiule de
unde ești?”
El, cuminte, îi răspunde: „Sunt de unde
nu se plânge”.

În cadrul al doilea:

Dar văzând urmă de struguri, zeul fără
de Dumnezeu
Își întinse lacon gura ca să soarbă
dulcea rouă
Ninfa închisese ochii, tremura, vorbea
mereu,
Și-mprejurul lui, întrebă, se îndoa ca
luna nouă.

În fine, al treilea cadru al tripticului:
Iar la urmă când fu vorba pe întoarcere
napoi,
Pace s'o mai prindă valul, ca pe vechi
lui stăpână
Zeul își luase drumul, și de unde erau
doi
Acum plânge numai dansa... iar Ocea-
nul o îngână.

Și altele și altele multe, animate ade-
sea ori de nuduri fermecătoare de o
frumusețe clasică, ca:

*Plecătă cu capul pe albe genunchi, pe
care o rază din soare pe furis se coboară
și lung o sărută pe gât, iar râsul cre-
zând că-i soarele prea arzător, El părul
ei moale cu rînet unde ușor îl des-
prinde de sus, și întreaga-i ființă în păr
ai-o ascunde și trece ideul spre afus.*

Cu alte cuvinte, mai mult peisaje, por-
trete, tablouri, nuduri din vârstele de
aur ale lumii, viziuni antice de bacante,
de fauni, de trime, domnițe mezină
române, cruciați, dogi venețieni, cava-
leri, castele, vile, parcuri, ființe și zile
de sărbătoare, iată în rezumat cuprinsul
poeziei lui din *Fără titlu, Alte Orizon-
turi, Pe Marea Neagră*. Pretutindeni
înălțimi de viață, regiuni eterate de sen-
timente alese, raze de lumină curate de
pe vârfuri de munte, idealuri de altă
dată, sublinieri triste din zilele prozaice
de astăzi, — căci sufletul lui e pe cul-
mea acelor idealuri de odinioară, — cu
gândul la eroii și lucrările frumoase
din timpuri apuse. Acolo sus pe înălți-
măle idealului, el se simte atât de singur
că portretele străvechi de pe pereții ca-
merii lui îl cheamă la ele, în lumea lor,
*unul cu gura mică și cu ochii adânci
sub gene*, — îi șoptește blând și cu milă:

*Intre cer pământ și apă,
Ești mai singur decât noi,
Ia-ți un cadru să te încapă
Și vin colea, vom fi doi!...*

Și nu numai singur, dar și pătruns
de zădărnicia vieții:

*Sosese cocoarele, sosese
De după deal de țintirim,
Iar anii trec, copiii cresc
Se schimbă tot ce-i omenească
Și noi îmbătrânim.*

*Mi-aduc aminte ca acum,
Când alergam cu capul gol
Prin prăfăria de pe drum
Și când ardeam cărțile scrum
Și școlaii dam ocol.*

*Și mai târziu când am plecat,
Ce veselie în trăsura!...
Cum nici n'am plâns, nici n'am mirat,*

*Pe când plîngea un biet argal
C'un deget dus la gură,*

*Și vreme lungă mai târziu,
Când n'am întors cu dor de bine,
Nehotărit fără să știu
Ce pot să fac și ce-am să fiu
În lupta mea cu mine.*

*Și în fine astăzi, când gândesc
La ce ne este dat să fim,
Cum anii trec, copiii cresc,
Bătrânii cum se odihnesc
În deal la țintirim,*

*Mă simt nepriceput și mic
În gloata de zădărnicii,
Și nu mai pot zice nimic,
Ci numai ochii îi ridic
Și caut spre copii...*

Aceleași idei nobile, aceleași scene
sentimentale, aceleași peisaje și portrete
frumoase de modă de altă dată, în
romanele lui: *Viața la Țară, Tânase
Scatiu, în Răsboiu și Indreptări*.

În cel propriu zis *Viața la Țară* e
descrișă frumusețea din trecut a boe-
rilor stăpânitori de meșii, care trăiau
la țară, în conacurile lor, o viață paci-
nică și spornică sub brazda pământului,
iubind natura și orizonturile largi ce-i
înconjurau: suflete de boeri, ca ale Co-
măneștenilor, Sașei, al lui Mătaș, pline
de sentimente umanitare, iubitori de țā-
rani și de pământul țării. Apoi, ca un
contrast ironic al lor și pentru a le pune
mai mult în evidență pe ele, ne trece
pe dinaintea, cu relief și culoare apăsată,
sufletul jespnic și lacon al lui Tânase
Scatiu, care uzurpă locul boerilor de
odinioară.

În *„In Răsboiu”*, ne zugrăvește războiul
nostru de independență și ne arată ca-
litățile ostășești ale românilor și jert-
fele de viață ale unor viteji ca Maiorul
Soțu, Valter Mărăcineanu, Maiorul Li-
ban...

În *Indreptări*, ne dă ideea unei rege-
nerări a vieții noastre de astăzi, prin
pilda suferințelor românilor de peste
munți și a nobililor suflete de preoți din
Transilvania, cei care au întreținut fo-
cul sacru al românismului.

Iată pe scurt omul și poetul. Ideile
lui înalte, simțirile alese și forma es-
tetică în care le îmbracă sunt și rămân
ale unui clasic.

Dar omul și poetul din el, care s'au
completat și armonizat atât de fericit
în tinerețe și chiar în anii de bărbăție,
după vârsta de 50 de ani, au intrat în-
tr'un fel de desbinare, la început as-
cunsă și mai în urmă pe față. Câțiva
ani de zile poetul tăcu supus omului.
Ambițiile care vin cu anii aceia mai
reci, adversitățile vieții care nu lipsesc
atunci când nu mai interesezi lumea
pe latura sentimentală, au trezit în el
omul de acțiune, l-au făcut om politic.
Se alipi de Generalul Averescu, pe care
il stima mult ca militar și caracter, fu
ales senator, președinte de Cameră, un-
de se distinsă ca pretutindeni, fu Mi-
nistrul de Externe. Poetul de odinioară,
trubadurul elegant ca un Castelan, cel
întors mai mult cu privirea spre trecut,
cedă pasul omului de actualitate. Cu
toate acestea, și cu tot regretul taicnic
al omului legănat de onorurile momen-
tului, noi credem că Duiliu Zamfirescu,
dacă nu dispărea așa de curând, ar fi
revenit la prima lui dragoste de poezie,
care era mai adâncă în el și care fu
adevărată aureolă ce îi înconjură nu-
mele cu strălucire.

N. PETRAȘCU

NOTE BIOGRAFICE

Duiliu Zamfirescu s'a născut în
Octombrie 1858 la Focșani. A luat
pența în drept în București. A fost
mîș substituit de procuror la Târgoviște.
A părăsit magistratura, venind ca
dactor la *România Liberă*, unde se
mai mulți ani articolele politice și
teancle literare, intitulate *Las Palestrina*,
semnate cu pseudonimul *Don Padil*.
Iulie 1885, e numit atașat de legăție
la Roma. După patru ani, în Iunie 1889,
e transferat câteva luni la legăția
mână din Atena și apoi detașat la
gația din Bruxelles, de unde, în
trece din nou ca secretar cl. I la Roma.
În 1905, e numit secretar general al
Ministerului de Externe și în 1909 dele-
gat al Comisiei Europene a Dunării. În
1911, demisionează din postul de dele-
gat al României în Comisiunea Dunării.
Aprilie 1918, e Ministru de Externe
1920 în Guvernul Generalului Averescu
și apoi, după câteva luni, ales președinte
al Camerei Deputaților. În 1922, Duiliu
Zamfirescu încetează din viață, într-
excursiune la Mănăstirea Agapia.

adevarate

piesa cea mai consultată

Într-o zi, Duiliu Zamfirescu, fu invitat
la dejun de Ștefan Mihăilescu, coleg
său de redacție, dela *România Liberă*.
După ce dejunară împreună și trecu
în bibliotecă, Ștefan Mihăilescu volu
să-i deie un cognac pentru digesta
dejunului, scoase dela spatele cărții
din bibliotecă, sticla cu cognac, în care
nu mai era decât puțin. Atunci Duiliu
Zamfirescu zămbind îi zise: „Deia
Ștefan, că e piesa cea mai consultată
din bibliotecă!” Acesta răsând îndreptat
completă ideea: „Consultată și asini-
lată?”

cu pictorul Alpar

Altă dată, la un restaurant, fiind
masă împreună cu pictorul Alpar, Duiliu
se loveste pe sub masă de câteva
de picioarele lui. Bine, amice, îi zise
Duiliu, dar câte picioare ai? Văd
unde mă întorc, dau de câte un picior
de al d-tale?

Papa, n'are copii

La Ministerul de externe, unde
atașat de legăție în direcția consulta
el da adreselor și notelor verbale scrie
după calapoade vechi, — o importanță
potrivită, mai serioasă părăndu-i
cetera unor cărți noi sau „piepă-
rea” unor cuplete din o „poezie” in-
rată dimineața stând în pat cu ochii
plafon.

Directorul său I. Papiniu, om sal-
al datoriei trata literatura aceea de
Minister drept „fleacuri”, lucru ce
supăra pe Duiliu și se răsbuna bode-
nind singur printre dinți:

— Literatura, acest domn, o scoabă
la fleacuri, în vreme ce d-lui, fu o
popă, se cocoată la Papiniu. Auzi
Papiniu, parcă noi am fi catolic, și
Papa e călugăr, n'are copii!...

1) Din volumul *Duiliu Zamfirescu*
N. Petrașcu.

P O E Z I E

VICTOR EFTIMIU

F A U N U L

*Un faun mic s'a strecurat în vie
Să fure cojile de pâine ce-au rămas
Din pâinea lucrătorilor de peste zi
Și eu l-am prins de lungile-i urechi,
L-am scuturat puțin, apoi l-am sărutat
Pe fruntea lui păroasă,
Între cornițele de drac
Și ne-am făcut prieteni.*

— Cum de-ai întârziat în veacul nostru,
Copilul meu cu ochii înțelepți și buni?
Ce te-a făcut să lași driadele, silvanii,
Pe zeul Pan și toate bucuriile silvestre
Ca să cobori în lumea noastră? Au nu știi
Cât a făcut-o de urâtă omul — și de rea?
De ce-ai lăsat pădurea legendară
Și zeul cel mai fericit?

— O, Pan e mort de mult, de mult!
Muri de foame într-o zi și de mândrie...

*Un tânăr zeu barbar și trist era slăvit acum
Și oamenii doar lui îi mai duceau prinoase..
Eu singur am rămas din toată ceata noastră
Și-am să trăiesc cât vei trăi și tu,
De nu vei vrea să mă ucizi, la rându-ți,
Așa cum au ucis pe frații mei!
O, nu mă omorâ, căci am să-ți spun povești
Și dacă-mi dai un nai, eu am să cânt din nai
Tot ce cântau Silvanii, tot ce driadele dansau
Și-am să imit pe zeul Pan când se 'mbăta
Și țipetele nimfelor când le goneau satirii...*

*Eu am văzut Olimpul și zeei toți și știu
Că toate trec : și omul și gârlele și zeei ;
Că tot ce mai rămâne e cântecul de nai
În care-a pus trecutul coloanele-i de aur
Pădurea, toată hora de zâne legendare
Iar marea, legănatul sinenelor extaz.
În cântecul de flaut, perpetuat prin veacuri —
Un cântec lin în noaptea sub stelele eterne
E toată armonia din sufletul păgân
Și de mai cântă naiul — Olimpul n'a murit !"*

DETRUPARE, ÎN NOAPTE

*În noapte, mersul nostru trezește pe cărare
Și dăci-primăverii și florile-ațipite...
Căde gându'n noapte ca stelele grăbite,
Luna ne e toată vărsată pe spinare.*

*Pe mâinile de sticlă și pașii : clopoșei.
Cămii-și trec mireazma prin noi ca o lumină,
Nu știm dacă 'ncepe în trup sau în grădină
Cântă-un cor de îngeri și sufletul cu ei.*

*O, pietrele-ascuțite și spinii 'nveninați
cu noaptea toți pieriră de pe poteca noastră.
Tăcerea vine'n urmă ca o panteră-albastră
și îi simțim răsufllul și pașii furișafi.*

*Și, deodată, trupul ne cade la picioare
ca un vestmânt de spumă, așa de diafan, —
și sufletele sboară ca două pasări rare
să vină cu luceferi în ciocuri de mărgean !*

RADU GYR

PASTEL PROVINCIAL

*Amurgul trece calm și visător
Pe strada mea tăcută și retrasă :
Sabate, blând, la ficcare casă
Și bate în ferestre zâmbitor.*

*E liniște de templu părăsit,
O liniște senină, muzicală ;
Și strada mea, umilă și ibanală,
Adoarme 'n sânul serii ce-a venit.*

*Săprind lumini în geamuri, rând pe rând ;
Trec muncitori cu fețe abătute,
Iar casele se 'mbracă 'n umbre mute,
Perdelele coboară fluturând.*

*Și cum se lasă mistic din țării
A nopții sfântă pace, monahală,
Tăcerea e acum materială
De pare că-ai putea-o pipăi...*

DEM. BASSARABEANU

T O A M N A

de CATARINA ANDRIEVNA BEKETOVA

*O, scumpă tinerețe, flori pline de viață !
Ce crud s'așterne moartea pe strălucirea voastră !..
Și totuși, primăvara plutind sub zare-albastră,
Vă re 'nfflorește iarăși, când tinerețea 'nghiață...*

*De-apururi... Nu-i zădarnic, dar florile-au căzut.
Nici lacrimi, nici mahnire n'aprinde viața lor,
În parcul mort, de-acuma 'eu singură cobor.
Privesc frunzișul veșted cum doarme-adânc și mut.*

*Nădejdi și flori, stați moarte în jurul meu... Odată
De voi mi-a fost legală viața... De-ar putea
Nădejdea să-mi zâmbească din nou, înlăcrimată !..*

*Un vis frumos să treacă o clipă'n calea mea,
Să 'nchid în noapte ochii și pentru totdeauna
S'adorm în somnul firii, să nu mai simt furtuna...*

Trad. de AL. IACOBESCU

TĂEREA NUCETENCEI

(NOTE SCRISE IN VREMEA CEIA)

3—4 Februarie 1917

de I. C. VISSARION

Armatele dușmane de ocupație, au poruncit să se taie din pădurile Statului.

Domnul Iancu, primarul Titului, a trimis poruncă pederând, să iasă lumea la corvoadă și să taie lemne din Nuceteanca, pentru armate și pentru ei, să le taie adică în parte.

Pentru că nici eu n'aveam lemne, am plecat cu Martac să tăiem și noi. De câte-va zile tăia lumea lemne și căra acasă.

Am plecat prin sat mai întâi să caut sanie sau căruță, ca să aduc partea mea. Când am intrat în tocmală pentru chirie m'am speriat.

— Treizeci lei, de aduci sfert..., treizeci și cinci, de aduci crăci...

— De ce așa scump, că sunt doar trei kilometri până la pădure?..

— N'ai văzut cum dau Nemții la bani?... Numai ei știu să prețuiască munca!.. Hoții de boeri ne dădeau câte un leu de chila de bucate dusă la gară!.. Neamțul dă cincisprezece lei p'o găină!..

Ce era să mai fac? N'am vrut să dau, și-am plecat cu Mărtăcel la pădure să lu-tai și a doua zi oi găsi și căruță să le aduc.

De departe auzii pocnetul topoarelor.

Dela capul Tomsanilor auziam însă și copacii când cădeau jos. Stejari bătrâni de optzeci și de-o sută de ani, frasinii și ulmi, lemne numai de lucru, erau prăvălitate, sparte, puse în șirul de căruțe, care plecau spre toate satele.

Lume mai multă ca la bălci. Cât e pădurea de mare, trei-patru sute de pogoa-ne, ori mai mult, furnică de oameni, cari tăia lemne, încarcă, plecă mereu și venea mereu...

Cei din Odobești: cărau.

Cei din Titu: cărau cât puteau.

Cei din Mărunțiș: cărau și puneau și pe copii să care cu târliile!

Cei dela noi din Costești: cărară pe capete cu săniile trase de vite și unele trase și de ei; iar femeile ce n'aveau vite, cărau cu crosniile.

Cei din Crav: cărau fără intrerupere. Cei din Brariște: nu se lăsau mai pe jos.

Intrai și eu în pădurea, în care n'am mai intrat din 1902 sau 1903, când se făcuse în ea o vânătoare regală.

— Cum e regula aici? întrebai un om din mulțimea de țărani ce tăiau lemne cu capetele goale.

— Te-apuci și tai. Faci sfert; chemi pe domnu Iancu sau pe pădurarul lui și ta-xează; plătești, încarci căruța și apoi pleci acasă.

Câtiva soldați unguri, cu pușcile la spinare, se plimbau printre căruțe.

— Da ăștia ce rost au?

— Nu știi că colonelul Peja e în gazdă la domnu Iancu? I-a dat soldați de ajutor... Tompa dela Găești a strigat să se taie pădurea... Și Tompa e destul de puternic.

— Bani cine-i ia?

— Domnu Iancu!.. Și i-o fi împărțind cu Tompa...

M'am uitat prin pădurea în care nu mai puteai înainta de căruțe și de bușteni trântiți.

Iacă și domnu Iancu, gras, vesel și cu ochii de uliu prădător.

— Bună ziua, bună ziua! îmi strigă el.

obicei ce-l luase din naintea războiului, când aflase că scriu la „gazeturi“.

— Bună ziua, domnule Iancu.

— Ai oameni în pădure, tizule?

— N'am, domnule Iancu...

— Păi ce mai stai, domnule?... Nu vezi cum merge acuși?... Crezi c'o să mai vezi Nuceteanca Plopului peste două săptămâni?... O dau la țărani, să zică și ei bodaprostre, când și-or încălzi copiii...

Nu e așa mă? Sunt eu om rău, că vă dau lemne mai mult de pomană, din pădurea ce eră odată a Statului?

— Nu ești, domnule Iancu...

— Adică de ce să stea pădurea pădure și voi să muriți de frig?... De erau Români la putere, degerați; dar acuși Nemții, ați văzut?... Nemții, săracii, vă vând pădurile mai pe nimic... Că ce sunt douăzeci de lei sfertul acuși, când dai o găină cu atât?

— Așa e...

Prin urmare, un sfert de lemne p'o găină, ca să ziceți și bodaprostre!

— Așa e, domnule Iancu, bodaprostre!..

— Și numai mie să-mi mulțumiți, că mie mi-a venit ideea...

Am spus colonelului: „Domnule colonel, populația suferă de frig... să le dăm pădurea de colo... Ce-or putea, ori da și-or lua; cine nu o avea ce să dea, o mai trece și dela noi!..“

N'am zis bine?

— Bine, domnule Iancu, bine...

— Și colonelul a vrut... Colonelul e regele județului. Dâmbovița, și capitala acuși e la noi la Titu, iar nu la Târgoviște...

— Ați făcut bine, domnule Iancu!

— Așa, domnule Iancu, tizule, du-te, ia oamenii cu plată, taie și cară acasă cât vrei!.. De ce ar căra lemne toți, iar dumneata, nu?

Incepui să tai și eu lemne. Toporul însă nu-mi prea tăia. Măinile îmi înghețau pe coada rece a lui.

O femeie tânără, care jucase cu mine la horă, ea fiind fată mare, eu flăcău, mă privia cum mă nevoiam cu tăiatul. Eră Sița lui Fănică, ce venise și ea să taie lemne, căci bărbat-său eră dus la război. Veni și inceptu să taie lemne și să-mi ajute mie.

— Ce faci Sița?

— Am venit să-ți ajut.

Privind-o cum aducea toporul voincește și cum isbia cu el în tulpina aninului, de răbufnea jos arborul cel mai gros; cum îl tăia apoi în lemne de sfert și-l căra puindu-l în sfertul meu, mi s'a părut că altă dată, nu știu când, m'a mai ajutat ea astfel. Li luai seama și icoanele mișcărilor ei de acum, erau identice cu mișcărilor dintr'alte icoane, de altă dată. Mă gândi, unde și când s'a mai petrecut așa ceva... Mi-adusei aminte de un vis al meu și hotărâi să-l caut acasă, în noțele mele de vise.

Sița mi-ajuta mereu, cu o tragere de inimă și cu o duioșie nespustă.

Mi-am adus aminte ca 'n visul acela, pricepând marea ei dragoste de mine și nu la ei de nenorocul meu d'atunci, i-am sărutat și mâna și m'am dus și acum, am privit-o mult și când s'a oprit nițel să răsuflă, am apucat-o de mâini

— Ce faci?! Astămpără-te că e lume

p'aci... și când o veni bărbat-meu la război, mă spune și mă omorâ... faci iau!..

— Sița, de ce vrei tu să tai lemne pentru mine? am întrebat-o.

— Pentru că tu nu poți să tai... prea muncit ca noi și acum ai ajuns la mare nevoie! Mi-e milă!.. Dar dă drumul de mâini!..

— Sița, mâinile tale muncesc pentru mine! Lasă-mă să le sărut!

Și repede îi sărutai mâna stângă, ca se brodise mai aproape de gură-mi.

— Ce faci?! Ce faci?!.. ce sunt prieten să-mi săruți mâna? Vai de mine, Iancu, mă faci să plâng!

Căzu moale pe un buștean trântit, pe el, cu amândouă mâinile puse la ochi.

— Sița! și încercai să-i iau mâinile la ochi și de pe obraji. Văzui că-i simț lacrimile în jos.

— De ce plângi?... Sița... de ce și zui și eu lângă ea.

— Să-mi săruți tu mâna... tu?! Ce dela mine, Iancule, sufletul?..

— Tu care te ostenești pentru mine Sița, meriți și mai mult!.. Cine, pe mea asta, mai are milă de altul?... Tu, femeie, vii să-mi ajuti!..

— Copilăria, tinerețea noastră și... se opri din spuse...

— Dragostea?! complectai eu.

— Ea, ea!.. Ne eram dragi Iancule odată...

— Mie mi-ești și acum, Sița!..

Ea nu răspunse.

Lixândrina lui Beu, mă luă de una pe la spate și ne spuse:

— Văți mai adus aminte d'odată!

— Și ce zor ai tu? îi zise Sița, ștergându-se la ochi.

— De ce plângi surioară? o întrebă Lixândrina.

— M'a lovit o smicea 'n ochi...

— Înțeleg, și eu proasta, credeam tele...

Ne scularăm în sus și ne apucărăm de tăiat lemne.

Am gândit că, numai cei ce trăiesc raci în căsătorie, numai cei care își nuiesc trupul ca să muncască unul pentru altul, ar putea să rămână uniți în devăr și pentru o căsnicie mai lungă, lungită prin vr'o altă planetă a Cerni Lăcrămile pământului, vârsate de sus pentru altul, le vor rămâne ca daruri pietre scumpe, ce și le-ar face atunci douri de dragoste...

„Am suferit amândoi: tu pentru mine și eu pentru tine!..“

Până seara am făcut cu Sița două ture mari de anin!

Seara am venit acasă și-am călăit sul, iată-l:

UN VIS

Miercuri spre Joi 20—21 August 1917

O oștire streină, cu căști englezești cap, ca acelea ce le poartă englezii în Africa, dar de fier și de culoare văd poruncise să se taie pădurile. În apus dela mine se tăia o pădure, lume multă și soldați streini cu ari la spinare. Vorbiam cu cineva din dar ce, am uitat.

Tot p'acolo eră și Sița lui Fănică

SONIA

de AL. VĂITOIANU

Mai era mult pân' la ziuă, când, prin curie și prin odăi, porni un șoșot tot mai aspru, mai aprins.

De afară, se auzea limpede:

„A ucis'o a ucis'o și el s'a spânzurat!”
Odaile se luminau și glasurile se înălțau.

Coana Raluca trase un chibrit și aprinse lumânarea.

— Ce-o fi! Ia!

Conu Costache deschise un ochiu și, somnoros, mârâi:

— Hmm... Ce'i?

— Auzi că s'a spânzurat. Ia vezi.

— Dacă'i noapte, cum să văd? Stinge lumânarea. Și Conu Costache Ene, măcar că pe moșia lui se întâmplase ce vo fi întâmplat: își suci trupul pe o parte, iar Coana Raluca, ca soție asrăbătoare ce era, stinse lumânarea și își suci și Dumneaci trupșorul pe altă parte. Dumnealui porni iar, pe nări, sfârșitul curmat o clipă și Dumneaci, mai simțitoare își făcu o cruce pe sub plapumă și rămase cu ochii deschiși și cu urechea la șoșotul de afară.

Slugile însă și, de prin sat, oamenii, își traseră, înfrigurăți, hainele pe ei și prin întunerecul ce domnea adânc, și înțărătura furioasă a căminilor întăritați de larma asta neobișnuită, alergară, din toate părțile, spre casa Mitrofanei.

În dosul casei, sub un nuc bătrân, stăcea fata Mitrofanei, întinsă pe spate și cu tăușul unei barde, înfipt adânc, drept între sprincene, iar sus, spânzurat de o cracă, hălăbănea corpul unui bărbat.

vreamea când eră fată mare. Și parcă eră mai frumoasă și mai cu minte.

— Îi cântam, îi spuneam c'o iubesc, ba îi și sărutam mâna!

— Ea sta tot în preajma mea și-mi ajuta și mie la tăiat lemne— spunea că mă iubeste!..

— Oștirea streină căra lemnele în trenuri și nouă ne vindea crăcile și strămbături.

Nu știu cum s'a sfârșit visul.

Cum se vede, ceiace visasem în 1914 se împlinea în Februarie 1917, numai că Năstăseanca vine dela mine spre miazăzi-pleșărit, iar nu ca în vis: miazănoapte spus. Imaginele au fost în cruci, dar identice.

Dimineața am plecat cu Mihai Ion Soare, chirigiu, să-mi aducă lemnele, pe douăzeci de lei chirie

Acolo însă, tocmai sferturile noastre lipseau: ni le furase!

Am început să întreb pe oameni. Se făceau mulți că nu știu.

Unul însă îmi șopti:

— Notarul Năstăsescu a venit astă noapte cu Dumitru Vasile, cu Ioniță Gheorghe Ilie și cu băiatul lui Vasile Măneac și le-a încărcat în trei căruțe de le-a dus Gichi... Da să nu mă spui!..

Mă întărnii cu notarul, care strângea și el bani, dela oamenii din Costești, căci se șoptea că are zeciuială dela domnu lanu..

— Domnule notar, mi s'au furat sferturile mele..

La lumina ofticoasă a unui felinar cu o lumânare de seu, doi vătăjei, cu câte un băț lung de corn în vârfurile căroră stau înțepenite baionetele în trei muchi, singurul arsenal al autorității comunale, păzeau să nu s'atingă nimeni de cele două cadavre, până n'o veni judecătorul dela Voinești, după care primarul trimisese, în goană, o brișcă cu doi cai.

Chipul fetei era par'că lăjit și de străfulgerarea morții, ochii îi incremeniseră holbați. Bărbia și cu ea buza de jos, îi atârnavă, desvelindu-i, spre un colț al gurei, dinții, într'un rânjet hidos iar din frunte, ca un nas năprasnic, spânzura coada securei, până 'n jos de beregată. Cu ochii săi, cătând cruciș moarta semăna căși măsură lungul nasului.

Omului i se deslușeau numai picioarele, dintre care unul se sgârçise din genunchiu, cum s'ar fi ferit de ceva. Cealaltă parte a trupului, se pierdea în întuneric.

Deoparte, Mitrofana, în brațele a două femei, ce căutau, zadarnic s'o liniștească, bocea cât o lua gura.

Lelea Mitrofana era vădană. Îi murise bărbatul curând după ce s'a fost măritat și pentrucă, la început, i-a fost a silă să și muncească ogorul, a plecat la Iași, ca multe alte femei rămase singure, chip să și câștige o pâine. Acolo a intrat slugă 'n casă la Consulul ru-

sesc unde a slujit un an de zile încheiat. Atunci a cunoscut-o un muscal, vre-un funcționar mai de seamă dela consulat ș'a îndrăgjit-o numai decât, că era frumoasă Mitrofana, dar și muscalul, pe portiva ei, chipeș, bine legat și, mai ales subțire la vorbă, semn să se fi tras din neam mare.

Au trăit ei o vreme, de nu se mai deslipeau. Era dragă rusului s'o piardă din ochi ș'o purta ș'o îngrija par'că nici n'ar fi fost o țărancă dela țară și 'nvățase și ea să se poarte pe pilda lui, de, când se gătea, nici n'o mai cunoșteai.

Atâta supărare avea Mitrofana numai, că muscalul, pe obiceiul muscălesc venea, des, băut acasă s'atunci făcea urât tare, de-o speria pe fenee. Nu c'ar fi pătimit ea ceva. Mâna pe dânsa nu puneă, dar, pe semne de arsura spirtului, că numai spirt bea el, da ochii peste cap și făcea spume la gură. S'așa, s'a întâmplat odată, că la găsit Consulul beat și stropșindu-se pe obiceiul lui și numaidecât a chemat un doftor din țarg și ce-or fi sfătuit ei între ei că, la o săptămână după aceea, i-a trimes pe muscal la urma lui, în țara rusească.

Mitrofana a rămas grea și Consulul nu s'a îndurat s'o lase pe drumuri. A ținut-o acolo, pân'a născut, a 'ngrijit'o, i-a botezat copilul, o fetiță, leită tată-său, cu un popă rusesc, acolo la cancelaria împărătească. i-a dat o sută de carboave și i-a spus: du-te fenee unde-oi ști.

Și ea s'a întors în satul ei, la Budești.

Sonia, așa o chema pe fată, a crescut laolaltă cu semenele ei din sat, dar o alintă tare măsă, unde-i fusese drag muscalul. Era fudulă că fata ei nu'i din prostime. Tată-seu a fost slujitor împărătesc. La zile mari purta chivără'n cap și mundir de ștofă verde și paftale de aur la gât și la umeri și stele de argint la paftale. Așa spunea ea și oamenii se minunau.

Dar și cu fata avea Mitrofana supărare. Era cu toane Sonia. Uneori nu era chip s'o stăpânească. Ca o iadă ce-a dat strechea 'n ea. O aduna ba de pe un gard, ba dintr'un vârf de pom, ba depe streășina casei.. tot cu inima sărită. Alteori se făcea covrig pe prispă și sta îmbrănată toată ziua. O vorbă nu suferea să'i spui. Din nimic. Și deodată, când nu te gândeai, sărea din loc ca de-o arsură ș'o pornea la goană pe poartă și pe drum, drept la marginea pădurii. Acolo se'nfunda în cedru, de nu'i mai da măsă de urmă. Sta ascunsă până asfințea soarele la o rădăcină de copac, lăjită la pământ cu fața 'n sus, cu brațele desfăcute și ochii ținți la cer; privirile înfipte în adâncurile albastre. Pe urmă se întorcea acasă, potolită, moale, se gudura pe lângă măsă și i se culca în poală, ca un copil liniștit și cumințe ș'o ruga să'i spue povestea cea cu balaurul, de nu-i mai răbda inima măsii să'i zică o vorbă de ocară. Odată a vrut s'o certe mai aspru și așa s'au făcut ochii fetei, că Mitrofana s'a speriat. Drept ochii lui, ai muscalului, când venea beat acasă. Și n'a mai îndrăznit.

Când s'a ridicat Sonia fată mare, a eșit și ea la horă.

Se făcuse, pe adevăr, frumoasă, dar nu-i puteai pricepe frumusețea. Era albă

— Ți s'au furat sferturile?! se miră el.

— Da.

— Păi dacă s'au furat pentru d-ta ce mai vrei?..

— Le-a furat hoțul pentru el, nu pentru mine; dar erau ale mele.

— Și acum probabil că sunt ale hoțului!

— Sunt.

— Apoi ce mai vrei dacă sunt ale lui? Incepu și eu să răz.

— Cum domnule, adică muncii cu toporul, eu, cogeamite scriitorul, să fac lemne pentru foc și hoțul să le fure?

— Adică, dacă a vrut să le facă ale lui și dumneata n'ai fost în stare să-i împiedici, ce vrei să-i fac eu?..

— Să-i zici: domnule Năstăsescu, te somez în calitate de notar, să dai lemnele lui Vissarion!..

— Ha-ha-ha!.. Crezi adică că tocmai eu să fiu hoțul?

— Tocmai!

— Du-te și dumneata și încarcă de colo, unul, două și gata..

— Păi ăl care le-a făcut?

— Fură și el dela altul!. Așa e acum: hoț de la hoț!

Mihai găsi soluția bună și trase la sfertul arătat.

Îl puse sus și..

— Bani cine-i primește? întrebai eu.

— Eu, dacă mai vrei să și dai..

Îi dădui polul și plecai acasă cu sfertul tăiat de altul.

Așa mergea acum: hoț de la hoț!..

I. C. VISSARION

la față, cu părul ruginiu și ochii ca oțelul călit. De-a minunea însă: cât îi spuneai o vorbă, ori făcea o sașă, ori te miri ce-i părea ei, că ochii i se întunecau ca negrul corbului și poneau să scape fulgere de lumină vântată ca urma de chibrit când îl freca noaptea între degete. Și atunci țiera a spaimă să te uita la ea. De trup, era înaltă, puțină la piept și soldurile țesite de nu-i osebiai curmătura mijlocului, mai ales când, pe obiceiul dansii, își strângea fetele tare pe trup, așa-i plăcea ei, să se nfeșe par'că, de părea și mai înaltă și mai subțire. Un fus, de jurul căruia o babă hătră ar fi depănat un fir de mătăasă. De așa părere și de ușoară ce semăna, când la dansa, aștepta par'că, pe minut, să prindă se învârti, numai ce i-ai face vânt cu două degete. Cum de firul tors din caer, faci vânt fusului să se răsucească.

Flăcăii se băteau dela dansa și ea, dreaptă și neclintită, aștepta, cum, primăvara, așteaptă mioarele de se bat cărlăuții, să vadă care a răzbi. Numai puțin, buzele i se desfaceau, par'car fi gândit să zâmbească dar de împietrit ce-i era chipul, nu osebiai dacă zâmbește ori își frământă dinții albi, mărunți și ascuțiți, între fălcile-i încețate.

Odată era să se întâmple moarte de om. A plesnit unul c'un ciomag pe altul, de la u dus în cărcă acasă și Sonia nici n'a întrebat. L'a apucat pe cel de-a dovedit, cu mâinele de umeri, flăcăul a nclestat-o de mijloc și, în zumzetul cobzarului și scârțâitul scripcarului ușoară ca un fulg și mlădioasă ca o trestie, a prins a isbi pământul cu picioarele, în săltătura sprintenă a unui cărașel sălbatec.

Șatunci, împotriva firei, i se trăgea sângele din față și ochii i se întunecau sclipind, pe obiceiul ei, lumini vinete, și căta țintă într'ai flăcăului cum ar fi cercat să-i scurme gândul, și pe umerile lui, degetele-i lungi și subțiri se cocoșeau tare, par'car fi vrut să i le nfigă în carne. Buzele le ținea strânse și îndoite înăuntru și și le tot mesteca de ascuțișul dinților, că, de tare ce se nroșeau, pe chipul ei alb, gura-i răsărea ca o pată de sânge proaspăt.

De firea ei nedeslușită se cam sfiau flăcăii, dar li-era drag să joace cu ea, că nu era fată în sat, mai ușoară, mai sprintenă, mai jucăreață ca Sonia, nici mijlocel să se lipească în palma flăcăului, mai moale și mai fierbinte ca al Soniei.

Atâta însă se puteau apropia de dansa, cât dura jocul. Pe urmă Sonia sta dogoaparte, mândră ca o domniță. Dacă-i spunea unul o vorbă, ea se sucea, de mijloc, într'o parte și căta peste umăr la dansul și privirea-i cădea ca un tăiuș. De răspuns, rar, și numai cât s'o curme scurt. Unul a întins odată mâna, să-i smulgă batista cu horbotă dela cingătoare de-a hârjoana, pe obiceiul flăcăilor. Sonia s'a ferit iute ca o pisică, i-a prins mâna și i-a repezit-o cât colo, șatâta i-a spus: „pi sămni nu ti-o stuchit nimeni az!” Cum îi cătarea și vorba, Ca briciul. Și altul n'a mai îndrăznit.

Cu fetele, mai stătea ea de vorbă, dar n'o prea sufereau de mândră și înfiptă ce era și aveau ciudă unde se pierdeau flăcăii după ea măcar că Sonia nu li n-găduia să s'apropie de dansa, nici până eolo.

— Ce ești așa fudulă, Sonio, de nu știi de sașă? Is de seama noastră doar, spuneau fetele.

— De-a voastră, răspundea Sonia și le

măsura cu privirea, par'că le-ar fi zis: „Niște țărănoaice!”

— Săr face el Neculai pe-aici, să te păunești așa cu el!

Soniei i se umflară o clipă nările, cum ar fi tras un iz aspru de codru, pe nas și măcar că cu ochii la fetele de'i vorbeau, gândul îi lunecă pe urma unei închipuiri nedeslușite. Pe ele nu le vedea, le auzea numai.

— Neculai? L'ăți văzut voi?

— Ba, ferit'a sfântul! L'a văzut ci-că, Tudora lui Crăciun dela Voinești, când s'a dus după bureți în pădure, dar zice că nu-i mai trebuie. Dacă ț-i voia, du-te și tu.

Și fetele chicotiră înfundat, cum s'ar fi sfiit ele singure de vorba lor.

Neculai Tuluc, de care vorbeau fetele, era un flăcău mare și zdravăn din Mănjești pe linia satelor ce se țineau lanț aproape neîntrerupt, la poalele dealului înalt al Mogoșeștilor, două ceasuri cu trăsura, din jos de Iași: Mogoșeștii Frumoasei, Mogoșeștii Galatei, Budeștii, Mănjeștii și, mai departe ceva, Vocoțeștii.

Din chiar marginea acestor sate veneau codrii nesfârșiți, codrii bătrâni, coperind, necurmat, trei județe, deoparte până'n apa Siretului, spre răsărit, și de alta, în jos, până dincolo de apa Bărladului. Prin pânza asta de păduri străvechi erau tăiate drumurile lutoase, șleaurile mari, ce legau Tura de Jos cu ținutul domnesc al Iașului, iar la creasta dealurilor înalte ce stăpâneau vederile până departe tare, tocmai peste Prut. Își așezase Tuluc, flăcăul tomnatec și voinic din Mănjești, certat cu lumea și cu Dumnezeu, pânzele sale, care nu dau niciodată greș.

Acuma fetele prinseseră a povesti ce au ziseră ele de Tuluc:

— Zice că-i mare, soro, cât șarampoi dela poartă și voinic de luptă cu gherii când vin, la asfințit, să bea apă la isvoru lui.

— Da-i frumos?

— Dacă-i voinic!

— Ș'a călcat pe mulți?

— Nu scapă nimeni de el. Cât ar cerca vreun chibur să treacă și numaidecât îl simte. Știe și cine-i și pe unde trece și ce are în chinir. Par'că dă'n bobi. Dar, spun, că nu-i om rău. Să nu-i stai numai deopotriva. Te curăță bine și pe urmă îți lasă de chelțuială, dela dansul adică, un galben ori o carboavă. Pe cât a luat și el. Spune așa că el numai pe împrumut cere și plătește camătă înainte dar capetele să vie la dansul să le plătească cine-i voia. Și dacă să n'tâmplă vre-o cucoană mai bătrână, îi zice sărut mâna și să iertăți și-i pofteste drum bun. Să verse el sânge, Doamne fereste, nici măcar un ciomag la spate, ca alții.

— Dar cu Tudora!

Sonia s'amestecă și ea:

— O proastă!

— Poi ce era să facă?

— Să-i scoată ochii.

În seara zilei când i-au vorbit fetele de Neculai Tuluc, a stat Sonia, până târziu noaptea, pe prispă afară pironită de închipuirea tâlharului fioros.

De Tuluc, nu atunci auzise dansa întâia oară, însă împerecherea celor două vedenii, a omului vajnic, stăpânitor al codrului sălbatec, cu cea plâpândă, firavă slăbănogă a Tudorei, fata ce s'a dus după bureți, îi răscolia cugetul. Ce-i chema gândul, nu-și deslușea singură. Pe el nu-l văzuse niciodată, dar nu de

făptura lui se frământa ea. De credința asta numai, și firea ei răzvrătită, se ncordea ca un șarpe ce l'ai strâns de șal. Care-i omul să-și aplece Sonia cătarea asupra lui! Și de-ar fi, nu Sonia l'ar cerceta, nici cu gândul. Acuma însă peste voia ei, dorul să-l cunoască, o mâna tot mai tare și pe măsură ce se n potrivea. Să-l vadă, ochi în ochi, aproape. Nu pe el, pe Tuluc, ci pe tâlhar la codrul lui.

Și în mințea-i înfierbântată prinse și răcaie, îndărătnică, întrebarea:

Cum o fi!

În sat la ea și prin cele megieșe, pretutindeni, de sub Bordea, dela Șanta, și până'n Voinești și peste deal, la Hădâmbu, nu s'a găsit bărbat s'o înfruntă. Cât îndrăznea unul și de cătarea ochilor ei numai, îngheța. Își știa puterea, dar în ceasul acela, pricepu că, în cu-prinsul zărilor călcate, nu toată lumea încăpea și ca să și-o încerce, puterea ei nu trecuse mai departe. O înfrunța el? Cu mințea se muta colo, în codrul des și-l vedea pe dansul pe potrivea în chipuiri, mare, spătos, încruntat și pe ea măsurându-și puterile cu el, ca Simzenile din povestile Mitrofanei, când, copilă, adormea cu capul în poala mării. Se vedea ingenunchindu-l și pe el ca pe ceilalți, colo, în inima codrului, în împărăția lui, hoțul cel vestit în trei ținuturi. Și întrebarea care-i învolburase gândurile, începu s'o scurme iar, chibutoare:

Cum o fi! O înfrunța-o el! L'o răzbi ea! Când, târziu, de cobora luna la asfințit, a intrat în casă și s'a desbrăcat, la lumina candelii s'a privit în oglinda zăoara din nărete și chipului din oglindă i-a zămbit ca unei prietene ce-a înțeleș-o. Stăpân el pe codru, dar ea stăpâna pe el. Pe urmă s'a culcat și îndată, ca un jar fierbinte, a prins a-i arde carnea pe ea, iar prin dogoarea închipuirii afară din fire, visând trează, în lumina galbenă a festelei din cătuie, se creșta par'că, tâlharul îndrăzneț, îmbind-o coboșus, în pădurea bătrână, la umbra deasă, pe mușchiul verde și moale în colțul lui de nimeni știut. Și de-atâta fierbințeală a trupului, se ndemna spre culcușul umed și răcoros, cu toată puterea cugetului ei răcolit.

Acuma însă, ființei ei, se ngenăna ființa alteia. A Tudorei. Trupul acesteia, cu simțirea ei, a Soniei. Ochii Tudorei cu vraja ochilor săi, ai Soniei. El a făcut un pas numai și, la fel cu ceilalți, a rămas pironit locului. Doar să-i vorbească a putut. S'o ntrebe cine-i, ce caută, ce putere a nvrătoșat-o să, calce ascunsurile codrului adânc. Dacă venit să-l înfrunte, ceacă cumpănă grea. Ș'apoi iute repezit, par'car fi vrut să dea grămadă în ea, a făcut iar un pas și ea și-a năclățat, mândră, mijlocul și, mai adânc, și-a înfipt privirile ntr'ale lui, cum i-ar fi zis: vino de te ncuțeți!

Ca ținut, s'a oprit el a doua oară, cătând nedumerit la ea, iar ea, cu privirea tot pironindu-l, s'a apropiat de el.

Omul, pe măsură ce dansa s'apropia, se făcea mai mic, capul îi intra între umeri și se strivea, par'că, la pământ.

Ș'apoi vedenia se turbura ca pe fața unei ape răscolită de vânt și, odată ce fața apei, se liniștea și ea,

— Mamă!

De unde dormea, Mitrofana ridică capul:

— Ce-i Sonia?

— Mamă, tu-l cunoști pe Tuluc?

— Ce, Doamne iartă-mă, ț'i veni!

— Cum fi Tuluc mamă?

— Ia culcă-te! Ce te-a apucat?

Brațul gol al Soniei se ndoi din

prindu-i fruntea ce ardea, iar ochii de nesomn, îi închise silnic, să nu vadă, par'că. Din afară însă, vede-
le înfrigurate, răzbură înlauntrul frun-
mai chinuitoare, mai viu. În aiureala
aprinse, când și când, răsăreau clipe
lumina limpede. Se trezea, deodată,
minte liniștită, cum i s'ar fi rupt un
branic gros dinaintea ochilor și, stă-
nd pe ea, își pricepea aiureala. Șu-
ri se nciuda singură, ori ce-a apu-
to!

Și iar pornind din creștetul capului,
lucătură aspră i se mprăstia prin
corpul și huruind, ca o rășniță ce nu
i conținește, gândul îndărătnic prin-
s'o strădelească și mai ascuțit prin-
er:

Cam o fi! Cum o fi! Cum o fi!
La o vreme, pe carnea ei trudită,
cunul puse stăpânire și Sonia ațipi.
Inchipurile-i turburi, i se închiega-
pede, în cuprinsul unui vis greu,
în somn, puterea ei stăpânitoare, se
pe. Picioarele i se infugeau în pă-
m, brațele i atârnavu ca de plumb
vraja ochilor săi pierdea. Se simțea pe
dar în trupul alteia. Era alta. Cea-

ta firavă, plăpândă, Tudora.
Tuluc o înceșta în brațele lui vânioa-
o strângea să-i curme sufletul, iar
opotnicioasă amortită, se sfârșea
rânșoarea lui puternică, mânele lui
și osoase îi pipăiau trupul, fran-
toi-l pe mușchiul umed al poenii
broase și n toată firea ei picura sim-
silnică a unei ape stătute, nesufe-
acre, dar, peste voce dorite, ca de
ul unei sete, mai presus de puterile
arțătoare.

De groaza închipuirii ce o strivea, țipă,
și așa de tare, că Mitrofana sări
în picioare.

— Sonia, ce ai?
De țipătul ei, Sonia se deșteptă și ve-
nile pierzări.

Mitrofana căta să o liniștească. Stoarse
stercar muiat în apă rece și i-l puse
pelele capului, iar capul i-l culcă,
pe pernă. Se așeză, apoi, pe mar-
patului cu dreapta legănând-o, u-
de mijloc, ca pe un copil.
Cuma să mijască de ziuă, când So-

adorari.
Dumnică, cu un cărd de fete
ni, a plecat Sonia peste deal, la Ha-
na, unde era horă mare. Un ceas și
late cu piciorul. Șleau bătut. Până
lelin ce curgea, de ceea parte a dea-
numai pădure. Dar când a ajuns
masta dealului, ce i-a venit Soniei,
biete fetele ca s'o ia deadreptul prin-
ca, ca pe drum era mai deaccolul.
Ori vrei să ne iasă Neculai înainte?
și fetele sperioase.

Neculai, rosti Sonia? Cine-i știe co-
nd?

Unde nici gândești îți iese n cale.
ta nu te teme.

Și dacă? Nu ne-a mânca.
Mai rău, chicotivă iar fetele, șiret,
na rămase stană în mijlocul dru-
și și privirile i se pironiră asupra
mai tăcut. Par'car ar fi vrut să deslu-
cel în cuprinsul lui. Unde-o fi!
minte i se năzărea iar gândul din
ca chinuită: cum o fi! Că i-a slăbi
din ochi, nu'i era teamă. Acuma
bormea. Dar altă puterea o chema
și de vraja tainică ce-o trăgea, în-
de nu se putu stăpâni:

Ea o iau pe-aici, vorbi ea hotărît.
Și s'a urit, pe semne, față mare.

Ochii Soniei se întunecară, pe obiceiul
ei, când un gând ascuțit îi frământa
minte. Săgetă, peste umăr, privirea i
mândră la tovarășele i fricoase și dreap-
tă, fără să mai cate înapoi, pași în co-
drul adânc.

O vreme fetele o mai zăriră, răsărind
ici, pierind colo, pe cărarea șerpuint
printre copaci groși și deși, ș'apoi Sonia
se topi în desis.

La horă, în ziua aceea, fata Mitrofanei
n'a mai venit.

Dintre fete, una mai îndrăzveață, a în-
trebat-o la vre-o două zile:

— Ori ț'i-a tăiat cărarea Neculai, So-
nio?

Și Sonia, neclintită și cu mâna'n sobă,
călându-i drept în ochi, i-a zis:

— Între te și tu să vezi.

Și n'a mai supărat-o nimeni. Unuia,
care a mai încercat Sonia i-a socrat o
vorbă, de s'a nfiorat cela:

„Ț'a spune el Neculai!”

Iaca asta nu. Mai bine pagubă.

De-atunci însă, fata Mitrofanei purta
barez de borangie galbăn cu flori roșii
și foță bătută în trei rânduri de fluturi
pe la poale și pe dunga cusuturii. Că-
mașa de pânză scumpă, cu mâneci largi
și lungi, de-si sălta mereu brațele'n sus
și le desvelească, pe semne unde-o
încălzea tare pe la subțiori, ori numai
de drag să și le arate așa, de albe și
rotunde ce erau. Și purta salbă de ico-
sari de aur, grei cât i se făcea dungă
pe grumaz. Să faci zestre la toate fetele
din sat!

Și venea rar la horă de juca și cu
un rând. Ș'apoi se așeza deoparte, de
unde, subțire și dreaptă ca o nalbă, pri-
vea asupra gloatei și i se lungea buza
de jos, adevăc cum ar fi gândit a silă:

„Ia niște celici!”

Într'o seară, au poposit la Curte, niște
negustori de grâne. Așa spuneau ei, Erau
patru la număr.

Negustori, negustori, dar niște vlăj-
gani cât soba și cu niște pumni ca ghioa-
gele. Au intrat cu boerul în canțierie și
s'au închis cu el acolo. Numai cât i-au
spus, se vede, de ce au venit. Când a in-
trat înăuntru, Conu Costache se cam
sfiia de dânsii și i măsura cu coada o-
chiului, adevăc ce neam de negustori așa
hrăniți! Dar când a eșit, se nscinase
și zirbea ca de cine știe ce focmeală
bună și a dat poruncă femeii din casă,
sășait, pe obiceiul lui, și cu glas tare,
din ceardac, să-l audă, par'că, conacul
tot și mai departe:

„Dumnezilor is telali. Or să nuie noap-
tea la Curte și mâni dimineată merg la
arșon să vadă grăul. Să li gătești la
canțierie și legați cănele!”

Dimineata, zarvă mare: ast'noapte l'au
prins pe Tuluc la Sonia și i legat în can-
țierie de l păzese telalii.

S'asa au pus mâna pe Tuluc, de l'au
judecat și a făcut cinci ani osândă la
femiță la Iași. Pe Sonia și pe măsă
le-au chemat la judecată, că spuneau
că s'gazde de hoji, dar lor le-au dat dru-
mul, pe hatărul, vra să zică, că, de fri-
că, face femeea și ce nu vrea.

Numai că, după ce a intrat Tuluc la
gros, fotele și borangicu au prins a se'n-
vechi, iar icosarii și alte podoabe de
nret, de se nșanca Sonia cu ele, le-au
oprit la judecată. Erau, pe semne lucru
de furat. De asta, fetele din sat au prins
a râde și făcării a se obrăznici. Nu mai
era chip acum să le zică: ț'a spune el
Neculai.

Mai era un au până să se implinească
osândă lui Tuluc, când la conacul din

Bucești, s'a pripășit un militar tinerel,
cu ochii mari și negri, cu mustața abia
mijind și alb și rumân la față ca o față
mare. S'avea o alintătură n vorbă ș'o
dulceață'n cătare, de se roteau cucoa-
nele și dudmile înprejurul lui, cum se
rotesc găzele seara la flacăra lumână-
rii. Un ofițer de cei dela București, de
umbra pe câmp și prin coclauri cu ochia-
nul. Spunea că măsură țara. Tot căta pe
ochian și însemna, el știa ce, pe o masă
cu trei picioare și cu șurupuri multe,
multe.

Și l'a văzut și Sonia.

Era într'o seară. Sonia venea de la
câmp și el de la măsurat. A oprit-o n
drum și i-a spus atăta: frumoasă ești
fata! Sonia, de care nu'ndrăznea nimeni
măcar să s'apropie, când i-a vorbit ofi-
țerul, a simțit ca un moleșag în coșul
pieptului, ș'apoi la gât ca un nod și pe
umăr în obraji, de s'a nmbujorat cum ni-
ciodată obraji ei nu pomeniseră să le
vie sângele, așa, la față, iar de căldura
lor, ochii i s'au umezit să lucrămeze mai.
El a cuprins-o de mijloc și ea în neș-
tire, s'a lipit moale de dânsul ca o eđeră
și când rotunzindu-și brațul cu mâna, a
prins el a-i frământa ușor sânul a în-
chis ca ochii și și-a umflat tare pieptul,
par'că i s'ar fi curmat răsuflarea.

Cu cealaltă mână, i-a împius el bare-
zul în jos pe ceafă și i-a dat capul pe
spate și repeda, îndemănatec, și-a lipit
buzele de ale fetei. Un fior o răscoli,
pe Sonia, toată și de îndemnul unei sim-
țiri, până'n clipea ceea, neștiută, ei, își
înpletă brațele, strâns, de gâtul lui și
atât de lacom, atât de pătimas răspunse
șurutării, că omul, măcar că știutor al
fielror învăpăiate, rămase uitit.

Când s'au despartit, fata Mitrofanei
era alta. Din ființa ei trecută ceva se
topise par'că. În jurul ei, altă lumină,
alt răsos de iarbă cosită, altă zare de
asfințit, alt duh umflând i pieptul. Prin
minte, i se lămurea acum, ca deslegare
a unei întrebări vesnice, simțirea ce o
sgnduise din toate încheaturile cum s'ar
fi deșteptat dintr'un somn adânc, chi-
nuit de visuri nepricicute. Pe el îl as-
tepta ea. De închipuirea lui nedeshisită,
dar vie, infiată în carnea ei, se frământa
ea și puterea ei, puterile ochilor săi vră-
jiți, din răzvrătirea dorului neizbăvit, a
apropierilor silnice, izvorăseră. Fără
voie ei, cumpenea ea cu gândul pe cel
doi. Atunci, nu tâlharului s'a dat ea, ci
codrului, mare, nesfârșit, închipuirii a-
dâncurilor tainice, nepătrunse, în cu-
prinsul cărora, el, tâlharul, era un vreas
doar. Acum, nemărginirile aceste, fără
chio să le măsore cu mîntea, încăpeau
toate în cealalt în omul care a șaru-
tat-o care a înviat-o. Și de vraja șaru-
tului dătător de viață, puterile ei se to-
peau ca ceva ce și-a mplinit chemarea.

A fost a lui. Și nici nu se mai ferea.
Doar așa, să nu sară'n ochii lumii. Ade-
vărul că nici n'o supăra cineva, că ofi-
țerul, nici el, nu șugua. Dar nici fote
bătute'n fluturi nici barez de borangie,
iar despre icosari de aur, asta, firește,
la ofițer, nu se pomenea, Sonia însă, nu
se mai gândea la podoabe. Par'că i fă-
cuse cineva cu ulcica. Ochii mereu în-
turecoși, cum arătau ei de arsura unui
gând ascuns, față suptă și când mergea
se legăna ca un spic într'un vârful de
pau, de l clatină încet vântul ușor. Ziuă
sta pe prispă, cu palmele ntimse și prin-
se între genunchii strânsi și cu ochii
cătând în desert, Ceasuri lungi. Așa.
Incrementată. Ca o stană de clipea nu-
mai, când și când, ori i se umfla, a-
dânc, pieptul la un ceas o dată, cum
ar fi uitat să răsuflă.

De pironit ce i era gândul semăna să

fie aiurea, și de-o chema ori îi vorbea cineva, nu te dumireai să fi auzit ori nu. Măsa o scutura, uneori de umeri, cum ar scula pe cineva din somn :

„Sonio, ori ești pe ceea lume!”

Și ea atunci, se ridica dreaptă, par'car fi săltat-o de subțiori o mână nevăzută, dar fața tot împietrită și privirea tot moartă, ca o stafie. Pășea încet, de par'că nici n'atingea pământul, pân'la poartă ș'acolo își rezema obrazul de lea-țul porții și iar rămânea nemșcată. Doar privirea îi fugea dealungul drumului. Din cotro știau ea că avea să vie el, cu brișca, de la câmp, de la măsurat.

Și, dintr'odată, ca de fiorul unei vraje, tresărea Sonia din creștet pân'în tălpi, sângele i se trăgea din față ca la o moartă, pieptul începea să-i salte silențios și ochii îi înviiau, cântând lacom pe drum, departe. Dintr'acolo, se zărea el, venind în goană. Trecea repede prin fața Soniei și îi zimbea, închizând un ochiu și făcându-i un semn din cap. Iar seara târziu tare când liniștea cobora asupra satului, albind în negrul nopții, Sonia, desculță și numai în cămașă, îl aștepta la poartă. Și când venea el, dansa îl prindea de după gât, împletindu-și strâns brațele. Să-i taie răsuflarea și, înclăștâți amândoi într'un trup, pe lăicerul de pe prispă, în dogoarea caldă a nopților de vară, se prăbușeau dânsii, aprinși de setea unei zile lungi de așteptare.

Și a ținut asta o vară întreagă. După aceea el a plecat la urma lui și n'a mai venit. Sonia a rămas cu moartea'n suflet. De plâns, n'a plâns. Fieea ei împietrită, nu lăsa drum lacrimilor să curgă, dar de dorul iubitului ce nu mai venea, s'a făcut de se vedea prin ea. O scoabă!

S'a trecut toamna, ș'a venit iarna, ș'apoi primăvara și Sonia a așteptat zadarnic.

Pe când da, însă, grăul în copt, a venit Neculai. Pe inserate. Fără să se ferescă. Acuma nu-l mai pândea nimeni. Era slobod.

Îmbătrânise tare. Păru-i cărunțise și fața i se puhăvise, iar, din drept ca bradul ce era el 'nainte vreme acuma spinarea i se încovoiasse ca de apăsarea unei sarcini grele.

Sonia l'a privit lung, cum atunci l'ar fi văzut futăia oară și el s'a așezat lângă ea pe prispă și-a prins a-i vorbi, par'că n'ar fi fost cinci ani la mijloc. Ea nu zicea o vorbă și buzele le ținea strânse ca de o ciudă mare.

Neculai începu :

„Sonio, de ce n'ai venit tu, o dată măcar, la mine, colo, să mă vezi? A fost greu tare! 'Nainte vreme aveam codrul din margine în margine, dar acolo era strămoare mare, ca'n bârlogul ursului. Și de greutatea zidurilor, mi se turtea, par'că spinarea și mi se făcea să-l strâng pe unul de gât și, pe urmă, să-mi fac seamă singur. Dar mă ținea gândul de tine, să nu mor acolo, să te mai văd o dată, că 'mi era dor de mă uscăm. Cinci ani de zile, așa m'am chinuit. Și Duminicile îmi sticleau ochii la poartă, ori s'a deschide odată, să te văd intrând, cum li veneau la ceilalți neamurile. Dar tu, nu! De ce n'ai venit?”

Sonia știau, din ajun, că Neculai s'a întors. Ii spusese o femeie din Mănjești, ce venise la Curte cu niște treburi, dar gândurile ei n'au lăsat-o să cugete ce-o să fie când a 'ntreba-o el. Ș'acuma tăcea și el vorbea 'nainte, molcom, o apă, ca mortului la priveghiu: frământarea dorului neizbăvit, chinul așteptărilor prelungi, junghiul închipurilor nebune, ca-

nonul lui de cinci ani de zile. Ș'acuma credința în traiul ce va să vie, că nu'l mai arde de hoțit. O să stea cu ea. Să trăiască amândoi. S'o ia cu dânsul la Mănjești. Să-i facă iar fotă bătută în fluturi și barez de borangic și salbă scumpă. S'o ție ca pe-o Domniță și el să muncească, că măcar că a tânjit cinci ani de zile din greu, are putere și i's pumnii tari ca piatra.

„Ioiții!”

Șiși întinse brațele uscate, dar legate, par'că în corzi de oțel, cu pumnii, la capătul lor, ca două măciuci.

Fără voia ei, Sonia privi pumnii ceia de-ar fi frânt, în strânsura lor, un grunaz de om voinic, ca gâtul unui puiu de găină și se ntoră ducându-și mânele la gâtul ei subțire și moale, ca de un gând aspru.

Omul se grămădi mai tare de ea și vorbea'i curse caldă. Amintiri din trecut, de colo, de sus, din codrul des. Cum i-a răsărit ea atunci pe cărarea neumbată, cum el, tâlharul fără frică, a'ncremenit când a văzut-o, cum clipa d'ntăi a dragostei i-a rămas ș'acum în carne, cum din ceasul acela i s'a robit ei. Cum a putut trăi cinci ani de zile între zăbrelele de fier, de amintirea acelei clipe, cum acum c'a văzut-o iar, tot la minutul acela se gândeste.

Și de fiorul gândului răscolit, a vrut s'o prindă 'n brațe, dar Sonia și-a propțit paimela în pieptul lui, s'a 'ncordat odată tare ș'a sărit, ca o svărlugă, cât colo.

Omul a rămas lemn. A holbat ochii ș'a căscat gura nedumerit.

— Ce'i asta Sonio?

— Ce să fie? Nu-mi mai este mie de borangicu și de podoabele tale. Nici de tine. Cinci ani de zile îi o viață de om.

Neculai stete o clipă, să se desmeticească par'că, apoi se ridică greoi și prinse a-și îndrepta șalele încovoiate, de se lungi cum îl știau ea 'nainte, iar pumnii i se stălciră ca de strânsura unui gând năprasnic. Sonia se făcu mărunțică, gata să piară în întuneric, dar omul se ouie repede.

— Bine! Las! Om mai vorbi.

Și ca frânt de încordarea unei clipe, încovoiat iar și cu mânele bătăhănind de păreau și mai lungi, plecă pe poartă și se mistui în noapte.

A doua zi dimineața și celelalte zile, oamenii îl văzură pe Tuluc, la ogorul lui, ogorul părințesc, în Valea lui Galbură, răsturnând, de zor, brazde lungi de iarbă. Era liniștit, numai că, între sprincene, i se crestase un șant adânc, de i se apropiau ochi ca de o încruntare.

Intr'o zi, Vasile Miton, care-și avea bucata lângă a lui Tuluc, se dete'n vorbă cu el și, din una'n alta, pomeni și de Sonia.

— Ia o fudulă de nu-i ajunge nimeni cu prăjina la nas, dar i-o venit ofițaru de hac ș'o lăsat-o cu lăcimele pe obraz.

Tăetura dintre sprincenele lui Tuluc, se făcu și mai adâncă și ochii i se apropiară și mai tare.

— Ofițaru? Care ofițar?

— Potografu, cel de măsură țara. O măsurat-o el și pe Sonia. hă, hă! Ast'vară unde-o mas? Intreab'o pe ea.

Tuluc îmfipse coada coasei în pământ, păși, încet, spre Miton și-l propti cu pieptul. Se lungise iar, ca'n seara de la Sonia și cellalt, ca să se uite 'n ochii lui, trebui să dea capul pe spate. Il apucă de cheutorile cămășii, suci strâns și, săltându-l în sus, îl smuci o dată tare.

— Spui tu drept, mă?

— Intreabă satu. Iaca.

Și se sprijini cu palmele de pumnii lui Tuluc, căutându-și răsuflarea.

Tuluc dete drumul și câtă găin spre zările depărtate ale codrului licțise el altădată, apoi scoase punga tutun, își umplu luleaua scăpăra aprindă și pufăind des și îndesat, pân'a răsturna iar brazde rotunde de verde.

In ziua ce veni, tot pe'nserate, Neculai merse la Sonia, l'ra singură acasă, măsă plecase la un priveghiu.

— Hai dindos, sub nuc, Sonio, să ne mai supere, vraș'zică, cineva.

Sonia îl urmă, doritoare ș'o curme, seara aceea, cu dânsul.

— Hai.

Sub nuc, omul grăi :

— Te-ai gândit Sonio?

— Gândit. Să-ți cauți de drum să-mi dai bună pace.

Neculai clătina încet din cap :

— Nu asta Sonio. Când te-ai dat ofițaru.

O clipă răspunsul întârzie. Ochii Tuluc cătau țintă și creștătura din sprincene, se vedea neagră în umbra rei. De strânsura unui minut, Sonia scutura hotărîtă și ca o 'nfruntare, trebă ea :

— Știi?

— Știu.

— Apoi dacă știi, ce să-ți mai spu-

Acuma tăcerea se lungi și mai mult. In noaptea ce cobora repede, Sonia mai deosebia bine fața lui Neculai, îi desluși glasul tremurând, cum l'clătina dinții în gură, când el o trebă iar :

— Dar eu cum rămân Sonio?

In potrița fricei, fata Mitrofanului cordă cu putere, simțind, par'că o m'țumire să îi vâre celuia un cuțit în gura, să se sucească în loc, de o sută de fierul.

— Cum ai mai rămas. Ce? La gura

fost cu mine? Și n'ai murit.

— De ce ai făcut asta Sonio?

Ca de arsura unei răzburări, m'țumire de primejdie, înflăcărandu-se gura de gândul la cellalt, Sonia puse :

— Pentrucă mi-a fost drag. Am Atăta bărhat mi-a fost mie drag, că tine nici capul nu m'a durut.

— Atunci de pe ai venit la mine. Colo sus.

— Că li-a fost frică celorlalte și nu. Mi s'a făcut să te caut în ce la tine. Așa mi s'a năzărit mie, să văd ingenuchiat, ici, 'nainte mea un câne la lant. Că erai tu Neculai luc de tremurau trei ținături de dar și-am pus eu cărligu de nas ca sului în bârlog, eu, o fată. Și nu te team suferi lângă mine. Te măsurai ceta? Era boer mă și-i mirosea pe pe el ca busuiocul, nu ca a ta de a sudoare, și gura lui era ca floare când săruta mușca, dar nu durea, m'a mușcat ici, de sân că mi-i să-ți arăt semnul dinților, del ca oglindă și-l simt pe el, par'că, la mine.

Dar Sonia simți acuma și subțierhinto a lui Tuluc, că venise el, brazul lângă al ei, aproape, la un și li se striveau luminile ochilor; zicea nimic, numai fălcile i se au cum trosnesc. Nepăsătoare, femeea

Ș'acuma să mă'ntore la tine, după m'a strâns el în brațele lui moi ca gul și calde ca vatra! Să-mi dai, ce i l'am dat lui, trupul ție, după m'am lipit de dânsul să mă lipesc ciolanele tale! Ce să-ți dau? Ce c'a mai rămas? I-am dat lui tot,

critica literara

AL. T. STAMATIAD :

„Cetatea cu porțile închise“
(Parabole)

Ediția II-a. — Ed. «Cultura Românească»

Stamatiad este un poet al atitudinilor. A rămas tânăr și opera sa de acum douăzeci de ani are aceiași frăgezime cu cea de astăzi. Paladin al frumosului, credințos în idolilor săi, Baudelaire, Macedonski, nu s'a desmințit nici un moment din versul său, nici n'a palinodiat pe nimeni. Cel mai caracter al unui poet de fină sensibilitate:

Citește-o, recitește-o:

*Ea îți va spune veșnic,
Că viața mea palpită
Și astăzi pentru tine,
Iar gândul meu se 'nalță
În fiecare clipă,
Ca fumul unei jertfe
Spre Dumnezeu;
Spre tine
În semn de adorare.*

Cetatea cu porțile închise conține o serie de parabole (Grădinarul, Cele trei domnițe, Castelul alb, Păsărarul, Fericirea, Fantoma albă, Zidarul), simboluri ale unei concepții frumoase și triste asupra vieții, în forma lor curgătoare, cu caracter lapidar, dacă nu au profund umanismul și arhitectura divină a modelelor lor evanghelice, aceste parabole sunt înțeleptice și realizarea unui suflet ales.

VIRGIL HUZUM :

„Bolta bizantină“

(Poezii)

Editura Socec & Co., București

Pe aceste vremuri de proză, d. Virgil Huzum a scos un elegant volum de versuri. E o îndrăzneală și un merit. D-sa

și gândul și sufletul, tot, tot, tot. De mi-e scârbă și nu te pot suferi.

O nece duhoarea caldă a omului, cu obrazul lângă obrazul ei și potrivind-o sărui limpezi a celuiilalt, simți că 'și din fire, Socoti să-i spue ceva care să strivească, să i se'nfigă în urechi un cuiu înroșit în foc. Iși răscoli, mîntea căutând par'că, și, nepriindu-și singură încă, înțelesul vorber, printre dinții strănși, îi șueră în o-

Te-oi așeza eu să-ți pilească iar colții, nu mai muști.

Ochii lui Tuluc scăpărară ca o cre-

șine :

— Cum ai zis ?

— Am zis așa, că nu mi-i frică și fac

ca să scap de tine.

— Faci tu ? Cum ?

— Acuma găsisse :

— Cum am mai făcut.

— Tu ?

— Eu, da. Eu. Să știi.

Și cu gândul la cel plecat, de sete par'că să-i ardă cestuia rana, cum 'și-o

nu are un volum, care să semene a ascendență sau o colecție, ci numai o culegere de bucăți disparate și de o valoare inegală.

Aci îl vedem de o delicateță femenină (Cântec blajin) :

*Pui de căprioară mic
Ce te-aiînși supus de mine,
Sterge-ți lacrimile bine:
Ți-a rămas de geand-un pic.*

*Lasă-mi-te colea jos,
Botul rece mi-l tuține
Că pe urmă cin'te prinde
— Cine'n cale mi te-a scos?*

*Care vândtor hain
Ar voi să te ucidă,
Să-ți atârne 'ntr'o firidă
Cornul svelț, crescut din plin*

*larba care-a răsărit
Măna mea și-o 'ntinde caldă
Și'n privirea-mi ce te scaldă
Tot mai strâns te vrei lipit.*

*Puful de sub piept ușor
Parcă-ți este de zăpădă
Și-l pitești să nu se vadă,
Îl acoperi sub picior.*

*Ci te văd cum iar dispari
Să-ți ascunzi din nou sub creste
Sprinteneala din poveste,
Fuși în coadru legendari.*

*Îți păstrez plăpândul chip
Ager și tot mai cuminte
Și te-alint mereu în mîntie,
Și-ți cat urma pe nisip.*

Poezie de o gingășie feciorelnică, de o plasticitate remarcabilă, de o perfecțiune formală surprinzătoare la un debutant.

Această delicateță de sentimente, se preschimbă într'o puternică viziune de aquarelă, cu o adâncă penetrațiune concomitentă de interior sufletească :

*Își risipesc mereu pribegii nori
Bucăți din lăna lor de aur*

simțea pe a ei c'o arde, își grămădi, în glas, tot dorul, toată suferința, toată ura:

Eu le-am trimis vorba celora de te-au prins. Eu le-am tras zăvorul de la ușă. Eu te-am dat legat pe mâna lor. Eu te-am bîgat cinci ani la gros..

Glasul i se curmă într'un horcăit de vită zugrumată. Cu stînga, Tuluc își cleștă degetele-i de oțel pe gâtul ei subțire, iar cu dreapta, trase de la spate, din cingătoarea de bete, barda și-o pocni drept în frunte. Fierul se înfipse în os, până între sprincene și rămase acolo înțepenit. Cu o mișcare repede, femeea vru să-și acopere fața, dar lovitura groaznică, îi reteză trei degete, ce săriră cât colo, iar al patrulea îi rămase spânzurat într'un fir de carne.

Cleștele de oțel se desfăcu și fata Mitrofanei se prăvăli pe spate, cu barda înfiptă în țeasta crăpată.

Și Tuluc prinse a-și descinge betele lungi ce-i impresura mijlocul....

AL. VĂITOIANU

*Și vin domol din șterse zări cocori
— Din țări de vis — plutind pe sus ușori
Ca mlădioase crângi de laur.*

*Îi văd și parc' aștept pe cineva
Plecat și plîng că nu mai vine.,
Fulgi albi... Sbor alb... mi-e dor
de cei ce va
Veni ca să i împart și lui ceva
Din bucuria ce străbate 'n mine.*

*Pe sus alături de cocori plutesc,
În drumul lor spre nordul rece,
Venind — din țări de vis—să fulgesc
Pe cer scîlpiri... Scîlpiri... Cum îi privesc
Și altă primăvară trece.*

(Cântec pentru sburător)

D. Huzum este un poet cu frumoase resurse sufletești și de o inspirație clară. Exemplele date de noi sunt cea mai bună recomandare pentru poezia sa.

Desigur unele asonanțe, împerecheri zgronțuroase, unele întunecimi în concepție și unele lungimi, vor dispărea cu timpul, cari este magistrul adevăraților poeți.

Ca și orice tînăr, d. Huzum, cu o nobilă ambiție, vrea să cuceriască dintr'odată Parnasul. Talentul d-sale evident îi dă speranțe într'o reușită grabnică. Poezia, însă, pentru a-și face drum în spirite, are nevoie de variație, claritate și simetrie. Poemele lungi cer o mare pregătire și o inspirație puternică și susținută. Micile teme ale poeziei lirice nu intră în cadrul vast al unei poeme. Versuri de optsprezece picioare sunt proză, ori cât le-am ritma și le-am rîma, (Calea Robilor), iar unele poezii (Pasăre Măiastră, Imaginea, etc.) au aspect de proză, fără cadență și fără cezură. Regulile prozodice au o valoare considerabilă în tehnica poeziei — și de aceea se cultivă cu atîta sîrguință de cei vechi. Mai mult ca oricare alt gen literar, poezia este perfecțiune formală :

*Sans la langue, en un mot, l'auteur le
[plus divin,
Est toujours, quoi qu'il fasse, un méchant
[écrivain*

Ne-am permis să remarcăm aceasta, cu atât mai mult, cu cât d. Huzum este un poet din cei chemați. ION FOTI

NOTE BIBLIOGRAFICE

Au apărut, interesantele volume ale d-lui N. PETRAȘCU :

- 1). *Ion Mincu*.
 - 2). *Duiliu Zamfirescu*.
 - 3). *Dimitrie C. Olănescu-Ascanio*, toate trei în editura „Cultura Națională“.
- Se află de vânzare la toate librăriile din țară.

Poetul Zaharia Stancu va scoate, în colecția „Gândirii“ un volum de versuri.

Domnul Radu Dragnea lucrează la un volum de studii literare.

Scritorul atât de cunoscut și gustat d. *Al. Cazaban* va scoate încă un volum de schițe umoristice.

aşa şi-aşa...

SUPĂRARE. — „Viaţa literară” — pentru zelul şi strădania căreia am avut totdeauna cuvinte bune, mai puţin însă pentru cunoştinţele gramaticale ale unora dintre colaboratori — e totuşi foarte supărată pe unul dintre autorii acestei pagini. Dovezi? Două: încercarea de a ne... demasca şi — mai ales — măsura camבודeresească şi civilizată de a... nu ni se mai trimite gazeta.

Fără să încercăm o polemică de pe usura căreia celitorul nu poate decât să piardă, vom nota următoarele:

Contradicţie în modesta noastră activitate literară — d. contrate nu va găsi:

fără să avem pretenţia absurdă de a fi arbitrii literaturii — preferăm să conflagmăm tăcând, decât să ne mîntuim şi să mîntuim pe cei ce ne vor fi următorii — inventând cu tot detaşamentul calităţii celor dori ne tîmăreză sau numai ne... onorează cu prietenia dumanilor;

nu am făcut, nu facem şi nu vom face parte din nici un cartacu-motiv care ne îndeamnă să alegem din ferute numai ceace e bun;

avem convingerea (absurdă, desigur), că pentru cei ce nu cunosc limba taţele limbii scrise — trebuia imediat codificată: interdicţiunea literară şi descalficarea publică;

ne ocupăm numai cu critica şi cu istoria literară (şi în viaţa publică şi în cea privată) şi avem convingerea nestăruită că toată critica făcută de poezi sau de pretinşi poezi, nu merită ostentala cotitului — e subiectivă şi interesată. Dacă totuşi e cinava care ar sursi nevoia unor lămuriri în acest sens — îl orientăm spre Maiorescu.

Aşa înţelegem noi să ne facem dulo-via. p.

ELEVII DE LICEU au ajuns la prag: ultima nădejde a editurilor răsunătoare şi a revistelor în căutare de editori.

În calitate de cunosător al şcolii ne grăbim să-i prevenim: elevii de liceu sunt mai preţuşi decât creşterii, domnilor pescuitori în apă turbure. Chiar dacă-i veţi încerca, publicându-le, din când în când, câte o compoziţie — nu veţi ajunge la nimic: două exemplare din gazeta o vor aduce la cunoştinţa tuturor. Atât. Cât despre „domnii profesori de limbă şi literatură română” la care apelăm rugându-i „să selecţioneze cele mai bune compoziţii” — vă trudiţi în zadar. Profesorii sunt — în primul loc — educatori şi educatorul nu poate pierde din vedere interesetele superioare ale elevului, cari — pe terenul scrisului — sunt servite de literatura sănătoasă, iar nu de bazaconile, simple exerciţii de stil şi compoziţiunile pe care le cere atât înerezutii ai condalului.

Doniţi să serviţi interesetele şcolii? Începeţi prin a creia — în publicaţi-

unile ce cu onoare conduceţi — o atmosferă serină, clasică, academică, publicând numai ceace merită să poată vedea lumina tiparului — numai ceace, fără pericol, poate fi citit de oricine.

Căci altfel — ar apela la suferinţele curate spre a sădi în ele semănţele desbinării şi lipsei de cuvîntă, a foselor poetice şi a necunoaşterii lingvistice, a cultului negaţiunii şi a răsturnării valurilor — iată ceace mi se pare un ade-vărat atentat la viaţa sufletească a generaţiilor de mâine.

CUM SE SCRIE? Spicuiim din cele circa 30 de rânduri originale ale unei recenzii:

„Versurile hermactice... presupunem cognomenul autorului, un straniu pseudonim...”

„Poezia nu este numai perceptibilă, dar de o cursivitate... două decenii...”

„Norul care fecundează inspiraţia... zîmbii aripei argeziene...”

„...imagine rebelă...; gospodăria poetică...; abia autentică a poeziei...”

Natural că, în anumite circumstanţe, persoanele care comit astfel de insanităţi stilistice — trec drept scriitori. Maioroscii pentru ei scrisese „Beţia de cuvinte”. Întrucît ne priveşte, ne mulţumim să-i trimitem la... gramatică, stil şi compoziţiune şi să-i compătîmăm.

„**CÂMPINA**” este numele unui „ziar-revistă care apare, de aproape 2 ani, în cunoscuta localitate petroliferă cu acelaşi nume.

Pentru cine cunoaşte oamenii şi locurile e un semn îmbucurător. Şi valoarea publicaţiunii creşte dacă ţinem socoteala de două împrejurări: de calitatea de ziar şi de revista pe care le deţine cu egală pricepere; de atmosfera pur regionalistă pe care o îmbrăţişează. Adăogaţi la acestea execuţiunea tehnică, nu numai ireproşabilă, dar chiar preţioasă, la care a ajuns abia cu No. 1-2. An. III) şi veţi convinge să susţineţi cu mine nu numai oportunitatea, dar marea rol social pe care astfel de publicaţiuni îl joacă în anumite centre şi că de creşterea numărului lor — atîtă, în bună parte — progresul sufletului nemăneş.

O singură vină: de ce totuşi „Câmpina” — al cămii număr pe Ian.-Febr. a ieşit abia în Aprilie — ţine cu orice preţ să fie „lunară”. Ba încă: de ce ne mai promite şi un supliment — când vede că lucrurile merg atît de arăvode? p.

CONTROVERSA „CÂNTĂRII ROMÂNIEI” este rebuată şi rezolvată pentru totdeauna de d. I. Foti.

„Propileta literară”, An. IV. I. Reproducăm câteva pasagii concludive:

„Nu există nici o îndoială că poema este a lui Bălcescu. Argumentul psihologic este decisiv în această privinţă. Aşa după cum nu putem atribui **Luceafărul** lui Eminescu unui poet mîner oarecare... tot aşa nu putem considera ca autor al „C. R.” pe... A. Russo.”

Apoi:
„...schema este aceeaşi cu argumentul

introducerii din Istoria lui Mihai Viteazul... limba, dela un capăt la celălalt al poemei este a lui Bălcescu.

„Inspiraţia este tot a lui B. şi corect punde vieţii marelui său suflet, avîndu-i spre cele mai înalte idealuri ale veacului...”

IN LEGATURA cu ediţiunile de critici, cu halul ortografic al unora dintre ele vom reproduce, în cele ce urmează erori de pe o singură pagină (33) ediţiunii: „I. Creangă. Opere complete. Librăria Ostaşul român. Coamăni”.

Îată-le:
lor (= lor); putea (= putea); zădărnă (= smăntăna); de pe (= depe) aşa (= aş); avea (= ave); să mi (= să-mi) de 2 ori; găseam (= găsim) vedea (= vede) de 2 ori; şi mi (= şi-mi); trăgea (= trăgea); da (= da) pe la (= pela); Doamne!; obrăznicie (= obrăznicie); sucăleam (= sucăliam); auzeam (= auziam). Şi jără şi mi, vedea, zicea, pe la. — În total 23 greşeli pe o singură pagină.

Mă mir de un singur lucru: editoarea poartă şi numele unui „profesor universitar” care-i va fi dat o „prefaţă”. Nu se va fi aritit d-sa nici în trecut peste textul propus ca manuscris?

Şi atunci? De unde toate aceste erori? Dela ziar? Dar, pentru omnia lui Dumnezeu, tipografia „Ostăşul român” trebuie să-şi angajeze un corector priceput în ale gramaticii româneşti.

Şi — poate — îndermul pentru arrii prefeţelor şi îngrijitorii unor ast de ediţiuni — de a nu-şi mai da sănătura până nu se conving de puţibilitatea, măcar, ortografică a lucrurilor sub autoritatea lor.

PENTRU ŞCOLARII cursului primar a început şi la noi să se scrie literatură potrivită: E o grijă care ne onorează, cu atît mai mult, cu cît presigă — din partea editorului — interesul ducativ, iar — din a scriitorului — terca de transpunere în sufletul cel mai interesant şi mai hotărît vînte: accia în care sunt cultivate orientate posibilităţile de manifestare a sufletului copilăresc. Îată de ce putem saluta decât cu toată bună poţiunele manifestări de această natură pe care le întălnim în publicistica românească.

O astfel de încercare este aceea a nosterii scriitoare — d-za Laurenţa Bacalbaşa: Steana mea — piesă literară în 3 părţi — în care interesul pedagogic se înfrăţeşte de minune cu pedagogic. Potrivită pentru scriitor de Crăciun — ea poate contribui la o bună măsură la păstrarea şi întălnirea sentimentului religios.

Donnul Gh. Carduş pregăteşte Istorie a literaturii româneşti cuprînzînd toate publicaţiile apărute p-acum.

Poetul Petre Striban, va scoate curînd un volum de versuri, intitulat „Penumbre”.

literara

oseama de cuvinte

Un preot stătea de vorbă cu Tristan Bernard, despre minunile săvârșite de Ius Christos.

Veni vorba despre „Invierea lui Lazar”.

— Ei, maestre, spuse preotul, unde poți vedea astăzi morții înviind din nou?

— Sigur, astăzi asemenea lucruri nu mai sunt cu puțință, răspuse Tristan Bernard. Medicina a făcut, prea mari progrese!

Un foarte gras scriitor parizian cu pretenții de spirit, celebru mai mult prin simțirea lui, decât prin valoarea operii sale, întreabă într-o zi pe subtila artistă Marguerite Moreno:

— E adevărat, doamnă, că oamenii tebi au spirit?

— Da, grasule! răspuse ea laconic.

Henry Becque era un critic foarte aspru al operei sale și a confrăților săi. Una, pe când discuta cu Jules Claretie spusese:

— Jumătate din ceea ce scriu noi, e inutil.

— Bine, să zicem că e așa!... Dar jumătatea cealaltă? întreabă Claretie.

— Jumătatea cealaltă, e pur și simplu necesară!

În seara premierei comediei „La Carrière” la Comedia franceză, mareșalul de război veni pe scenă și ceru să fie prezentat principala interpret. Aceasta îl refuză surzând, dar mareșalul remarcă că se surzenie.

— Dar ce ai domnișoară, de ești așa surzătoare, de ce tremuri?

— Ce să am? spuse artista., Doamne! Trac!

— Trac? întreabă viteazul mareșal. Trac? Trac?

— Trac... adică frică!..

— Cum?... Frică?...

— A... pricep! adăogă artista. Nu știți încă nu puteți ști ce e frica!..

— Apoi adresându-se servitorului dela ea:

— Du-te jos la bibliotecă și adu-mi catalogul Lurousse ca să caute în el numele mareșal Foch și să afle ce este el!

Marcel Arnac, trimise într-o zi manuscrisul unei piese a lui Sacha Guitry, pe care acesta era directorul teatrului Vaudeville.

Ștind că Guitry nu obișnuiește să citească manuscrisele ce i se trimet, Arnac adresă odată cu manuscrisul și următoarea scrisoare: „Pariez 100 de franci pe că tu, că n'ai să citești manuscrisul meu”.

— După ce Guitry îi trimise înapoi — scrisorile și un plic cu 100 franci.

bazar

UN TENOR FEMENIN

Cântăreața Sofia Tucker, care a ajuns renumită prin plăcile de gramofon ca tenor feminin, a început să fie concu-rată. Astfel la Praga, la societatea medicilor germani, un tenor cu o voce splendidă a cântat în dosul unei cor-cine aria „Siciliana” din „Cavaleria Rusticană”.

Mare fu însă surprinderea celor de față, când, după ridicarea cortinei, vă-zură în fața lor o tânără fată.

Domnișoara-tenor avusese înainte o voce splendidă de soprano, dar în urma unei operații în gât vocea ei căpătă un timbru tenoral. Ea știu să-și speculeze însă, această particularitate, cântând prin cabareture.

YACHTUL FUTURIST AL FIULUI LUI FORD

În șantierul Lowley din Neponset, Massachusetts se construiește un vas în stil futurist pentru Edsel Ford, fiul fabricantului Ford. Construcția acestui vapor de lux produce enormă senzație în cercurile specialiștilor.

Prora și pupa nu es oblice din apă ci vertical. Cârma, vergile, catargelor și alte instalații se regulează cu ajutorul electricității. Două motoare Diesel de câte 300 cai putere dau vasului o înțeață de 22—23 km. pe oră.

În camera de navigație obișnuitele pârghii sunt înlocuite printr-o serie de butoni.

Cu toate că yachtul are o rază de acțiune de 5000—6000 km., și este lung de 40 m., nu vor fi întrebuințați decât 12 oameni pentru deservirea lui.

În afară de lemnul întrebuințat la pardoseala punții și amenajarea interioară a cabinelor, yachtul este construit în întregime din oțel. Sufrageria, camera de observație, precum și șase cabine de lux se vor construi pe punte.

O PASARE ALE CARUI FENE SE DECOLOREAZA

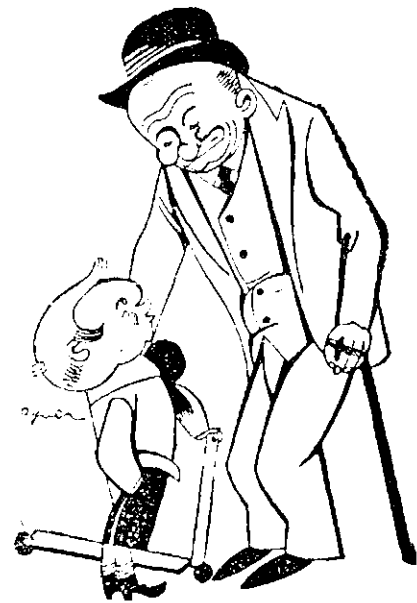
Un explorator african a făcut de curând senzaționala constatare, că sunt păsări ale căror pene se decolorează. Ținând în mână un turako, exploratorul a observat cu surprindere că mâinile sale se coloraseră în roșu.

Turako este un fel de cuc african, de culoare violet închis, deasupra capului roșu-purpuriu, iar pieptul roșu-inchis.

Examinându-se mai de aproape penele roșii ale păsării, cari se decolorau, s'a constatat că în compoziția culorii acestora era și cupru. S'a mai constatat, apoi, că apa pură nu decolora penele păsării, ci când apa conținea urme de amoniac.

caricatura zilei

SUB PAPUC....

— Ce face mama ta?

— Mama? Face tot ce vrea.

— Și tatăl tău.

— Tata? Face și el... ce vrea mama...

SOTIE CREDINCIOASĂ

— De când factorul nostru s'a însurat, nevasta lui nu-l părăsește o clipă.

— De ce te miri, nu i-a spus oare preotul la cununie, că trebuie să-și urmeze prețutindeni bărbatul?

ASALTUL DELA GRIVITA*)

de DUILIU ZAMFIRESCU

Nu se ridicase încă zorii zilei de 30 August, când batalioanele diviziei a 3-a se puseră în marș, către vâlceaua ce se afla la aripa dreaptă a diviziei 4-a. Venea în frunte batalionul I al regimentului al 10-lea de dorobanți..

Ploaia încetase aproape de tot.

Drumul desfundat, șerpuia pe valea Bucovet. Nu se vedea nici înăinte, nici înapoi. Soldații alunecau, dar mergeau liniștiți.

Flancul drept al coloanei No. 1 era așezat în ordine de bătae. Oamenii așteptau.

Ce gânduri îi munciau în momentele acelea de lungă așteptare, nimeni n'ar fi putut spune. Ideea mărețată a Tării șerpuia prin suflete sub forma unor fiori, ce se animau de mimăcurile trecătoare ale ceasului de acum. Soseau ofițeri călări pe cai învăluți în abur, aducând cele din urmă ordine; câte o secție de artilerie venea în goană, cu roatele sărind prin văgăuni; tunurile buiau cu o năpraznică înverșunare, ca și cum, în adevăr, se apropia sfârșitul lumii.

Linile se formau repede, trupurile, ostenite de așteptare și mesomni, se ridicau ca de paradă. O vorbă trecea din gură în gură: „Vodă, Vodă”.

Ce adânc răsună acum vorba asta în toate gândurile! De când intrase în campanie, ostirea română simțise, dela col mai ager ofițer până la cel mai de jos soldat, că în fruntea ei stă un Duce, un stăpânitor, născut spre a fi ascultat și spre a împlini șapte mări. Ca toți oamenii adânci și prevăzători, Domnitorul își câștigase renumele de norocos...

Întă Vodă, ajuns înaintea Maiorului Șonțu.

Unul călare, rece, solemn, infipt pe murgul său ca în poveste, vorbind cu glas răsunător de argint; altul pe jos, drept ca o făclie, uitându-se în ochii albaștri ai Domnitorului, cu respectul și iubirea ce le dă libertatea lăuntrică a marilor hotărâri.

Vodă duse două degete la chipul și întoarse calul.

Totul se urmă în liniște, aproape ca în vis.

Domnitorul se ducea să primească pe împărat la Te-Deumul ce avea să se slujească înaintea liniei a doua a trupelor pentru Sfântul Alexandru.

Și oamenii așteptau.

Linia întreagă a atacului se complectă cu noul trupe. Pe la o vreme se auziră salve de puști în spre partea Rușilor. Ce era? unde? Nu se putea ști.

Veni și vremea merindei. Un furgon cu căldări acoperite aduse câte pușină zeamă caldă.

La vederea acestor mucenici, ce din zori stău pe picioare, nedormiți, plouați așteptând ceasul de a pași către moarte și hrăniți în așa fel, Milescu și Comăneșteanu și toți cei ce aveau inimă, se simțiră strămbați în gândurile lor despre glorie.

Dar lucrul trecu repede.

Deodată tunurile tăoură. O ciudată

mişcare în toată lumea; se deprinse-seră cu bubuitul lor, cum te-ai deprinde cu un ceasornic de perete.

Va să zică era 1 Mai, aveau două ore.

O nouă împușcătură de partea Rușilor. De astădată soldații întoarseră ochii într'acolo. Ce mai era? Iar nu se putea ști.

O ușoară enervare începea să cuprindă trupa de atâta lungă așteptare.

Un răsunet de comandă veni de departe. Șefii de batalioane nu pricepeau ce putea fi. „Drepti!”, se auzea spre stânga coloanei. Oamenii își luau deja locul. Valter Mărăcineanu alerga înaintea frontului: „Drepti!” Șonțu comandă și el „drepti!”, fără să știe pentru ce...

— Ce este, frate? Nu sunt încă trei...

În sfârșit putură afla că Turcii făcuseră o ieșire spre pozițiile rusești ale generalului Skobelef și că generalul Krylof atacase într'adevăr reduta dela Radisevo și fusese respins.

Ploaia începuse din nou. Buraița din negură, ca dintr'un burete, o pacoste de apă brobonată, ce se lipea de haine, de puști, de obruzuri, cu o adevărată încăpățănare. Soldații acopereau patrontașele cu mâneca dela manta, ca să nu le ude cartușele...

Un bubuit de tun din bateriile române părea a da semnalul unei năpraznice bombardări. Gălgăia focul de pe toate movilele dimprejur; buiau vâile; se amesteca fumul cu norii. Nu se mai vedea nici în cer, nici în pământ.

Comandantii se uitau la ceasornic. Era 2 și jumătate.

Din fundul liniilor se văzu colonelul Ipătescu venind călare. Se apropiă până în capul coloanei și zise în fugă:

— Mă duc să schimb calul.

Apoi porni înapoi și dispăru.

Maiorul Șonțu scoase din nou ceasornicul și se uită din nou la el lung, ca și cum ar fi numărat secunile. După aceea îl sterse de ploaie. Îl pusă binișor în buzunar și se întoarse cu fața către front. Făcu câțiva pași înapoi și se opri. Căută cu ochii pe șefii de companii și le făcu un semn din cap. Puse mâna pe garda sabiei. Rămase un moment astfel uitându-se la oameni.

— Marș!...

Soldații porniră după el, la deal.

Erau ceasurile 3.

Suișul cam alunecos, se urmă în bună regulă. Oamenii mergeau întins la deal, fără șovăire, aproape bucurosi că se sfârșise truda așteptării pe loc. Unii se încurcau cu scările de tușișuri, alții ocoleau câte o groapă; toți tăceau. Când se apropiară de creasta dealului se repeziră cu toții înăinte, fără ordin, ca și cum un sentiment comun i-ar fi îndemnat să se arunce asupra apărărilor turcești.

Amândouă batalioanele din flancul drept ajunseră aproape în același timp pe muchie. Soldații lui Șonțu vedeau cu bucurie cum se iveau de după movilele din stânga, infanteriștii lui Valter: Comăneșteanu zări de departe statura lui Milescu ce despica ceața cu

sabia în mână, întors spre compania lui îndemnând-o din graiu și din cări.

Când ajunse pe deal, gata să se vânte pe întărirea inamicului, o frumoasă surprindere aștepta pe soldații români, între ei și tabia Abdul-Kerim pe care trebuia s'o ia, se întindea nouă vâle adâncă și alunecoasă, dincolo un nou deal, pe care se ridica masivul redutei, cu tranșee înăinte cu șanțuri. Pentru batalionul lui Valter, surprinderea fu îndoit de tărăcâni în loc de o singură redută, zărea era notat pe hărțile rusești, numărați găsiră în fața a două redute, acum una după alta.

Fu un moment de groaznică neliniștire.

Tunurile se opriseră ca să nu hoască în proprii lor soldați. Dela Turcii nici un semn.

Maiorul Șonțu ridică sabia călărească și el de sus și strigă: „Înăinte!”

Colonelul Ipătescu, ieși din obștea hotărârii, comandă și el: „Înăinte, căl!”

Batalioanele se aruncară pe tot șul alunecos. Avântul lor se mărea, jumată de repeziunea văii. Ajunseră fund, se repeziră la deal, încălziră tot. Mușchii se destinseseră, voioșă încordase. Comăneșteanu simți pe urechi o văjătură ca de nebunie. Gălgăia în suis după Șonțu, întorcându-se spre trupă. Oamenii dau năvală, jiniindu-se de o tufă, de baioneta pe

Atunci din tranșee și din parașute turcești, porni o grindină de gloanțe. Salve de infanterie trăgeau în aer. Deodată se umplu dealul de fum și pumi răsturnate. „Înăinte, băeți!” strigă Șonțu, iar după el Comăneșteanu, ieșiră din mîmji, răcnea cât îi lua gură. „Înăinte, companie, înăinte!”

Intraseră în retranșamentul din redutei, gonind pe Turci. Un cap de lângă Comăneșteanu întoarse pe cap cu patul spre dușman și urla în nebulă: „Înăinte don' Locotenent!”

Dar năpraznicele Peapody și cheser din redută secerau rândurile năvălitorilor. Sculați în picioare pe rapete, Turcii vărsau valuri de foc de plumb peste dorobanți.

Deodată maiorul Șonțu cadă, Comăneșteanu, care nu-și lua ochii dela sări spre dânsul:

— Înăinte, Comăneștane!... Nu oamenii!...

— Mă rog, domnule Maior!... El căzuse pe spate, galben ca o Guna i se umpluse de sânge Curții îi gălgăiau în gât fără sumete:

— Înăinte! du-te! Du...

Pe partea realtă, Valter mână dușman în fruntea batalionului, drumul acoperit ce lega reduta cu bătă turcească dela Bucov. După copiii, striga el: și oameni; merge spre șanțuri, sărind peste găuri, trupurile tovarășilor.

Valter cadă, străbătut de gloanțe

*) Din Romanul *In Răsboi*.

carti redactate în extrase

VIAȚA DUCESEI DE BERRI REGENTĂ A FRANȚEI

Armand Praviel

Ducesa de Berri a fost una din ultimele femei cari au dispus de soarta Franței. Soția a ducelui de Berri — moștenitor presumpțiv al tronului în timpul lui Ludovic al XVIII, — această principesă italiană a reunit sub diadema sa, inteligența, frumusețea și voința. Soarta regatului francez schimbându-se, principesa e nevoită să ia drumul exilului împreună cu fiul său, dar nu dezarmează. Complotând pe ascuns ajunge la un moment dat regentă a Franței. Dar pentru puțin timp. Abilitatea miniștrilor lui Filip o silesc să renunțe pentru totdeauna la planurile ei de mărire.

PROLOG

O odaie mare și aproape goală. Pe ici, pe acolo doar câteva mobile. Pe perete, răstălmăcitele unei glorii apuse, portretele, miniaturi săbii încrucișate... În mijlocul sălii un birou care aparținea cândva Mariei de Maintenon. Pe console și în jurul de sticlă se mai păstrează încă câteva și obiecte istorice.

Lângă fereastră, (înțuită de reumatism) stă o doamnă bătrână. E Atina Sa Regală Carolina-Fernanda-Leopoldina-Luiza - Francisca-Paula - Maria-Carolina-Melchiora-Baltazara-Sebastian-Anna-Baptista de Neapole văduva ducelui de Berri.

În decursul anilor starea sa civilă se complicase. În actul de căsătorie era înscrisă doar cu trei nume: Carolina-Fernanda-Luiza. Mai apoi deveni Maria-Carolina. Iar acum scrisorile pe cari le trimitea ultimilor ei credincioși purtau semnătură simplă: Carolina Vecchia. Locuia în castelul din Brunsee, gol și fără zăme — și singura ei ocupație era de a privi prin fereastra înaltă, pădurea și cerul.

În anul acesta — 1870 — Italia nu era deosebit de favorabilă Bourbonilor. Lucrurile mergeau din rău în mai rău. Pe vremuri erau la Veneția în palatul Vendram. În grădini și flori... Inchise ochii și amintirile începură să-i năvălească în minte.

Atunci Milescu ridică brațul sus: „Măi! Nu vă lăsați, băeți!” Milescu se rostogolește în șanț. „Măi! Glasuri în locul lui: „Măi!” și acestea se sting pentru totdeauna. Colonelul Ipătescu are calul omorât. Locotenentii-colonelii Măldăreanu și Poenaru bagă în foc și celelalte coloane ale coloanei No. 1. În zadar, după unii după alții.

Maiorul Lipan, tovarășul lui Șonțu, rănit; sunt scoși din luptă mulțime de soldați, omorâți ori răniți. Coloana divizionii a 4-a nu fusese mai puternică. Ea își începuse asaltul pe o poziție opusă și întâlnise reduta Grivița No. 2. Așa că nu știa nimic de sergentul de divizionie 3-a, pe care în zadar îl aștepta.

Și aci, același eroism supra-omenesc. Locotenent-colonel Voinescu, Maiorul

FEERIA

Marsilia... Răsărit de soare, fanfare chiote, strigăte, urale, drapelul alb... Portul e înțesat de lume. Din larg vine spre țară o barcă sculptată condusă de 24 văslași îmbrăcați în mătase albă. La pupă, tolănită pe perne de catifea, înconjurată de flori, stă o principesă micuță, strălucitoare de diamante și măști. E Carolina de Neapole care trebuie să devie regina Franței. Franța o așteaptă. Vechea monarchie are nevoie de dânsa. ca să întinerească. Regele e bolnav de gură, ducele de Polastron e bleg și neputincios. Poporul o așteaptă pe dânsa ca să-l întinerească.

Barca sa apropiat de țarm. Poporul o înconjoară. Ea le zămbește tuturor, mulțimele celor ce-o aclamă, se înclină și... și începe să povestească o poveste extraordinară, cu zâne:

Era odată la Neapole o principesă micuță ce trebuia să devină *Cenșeresea Europei*. Se născuse la 5 Noembrie 1798 dintr'un reze hărțuit de revoluții și războaie și urât de un popor de *lazzaroni*. N'avea nici două luni când într-o noapte trebuia să fugă pe ascuns în Sicilia. Se întoarse îndărăt după doi ani, iar la opt ani fu trimisă din nou. Mamă-sa murise. Tatăl său se căsătorise din nou cu Infanta Isabela care-i dăruie 12 copii.

În acest timp Carolina visa la Monreal, Palermo și Bocca di Falco. Era

Candiano Popescu, căpitanul Groza, luptă cu înverșunare. Vânători, dorobanți, infanteriști de linie alergau în pas gimnastic spre întârituri. Cad, se scoală, iar cad, iar se ridică; trec peste cadavru strigând ura; merg înaintea, până ce ajung la zidul drept al redutei, de care voinicia lor se sfârșea ca de o stâncă. Și atunci cad ca să nu se mai scoale.

Atacul era respins.

Trupele se adunară pe după o ridicătură de teren.

Comăneșteanu, înlemnit, se oprise pe loc, cu pumnul stâng ridicat, în vânt. Ce era de făcut?

— Păzeți, don' Locotenent! strigă un sergent, aruncându-se la pământ.

O bombă se sparse deasupra lor...

DULIU ZĂMPIRESCU

nervoasă impulsivă și fugea de guvernantele cari se țineau după dânsa. Într-o zi auzi că ruda ei, arhiducesa Maria Luiza se căsătorise cu Napoleon. Nu-și închipuia că foarte curând avea să poarte și dânsa cunună.

La sfârșitul lui 1815 veni la Neapole ducele de Blacas, un bărbat plictisitor, și rigid. „Venea — spunea dânsul — ca să aducă feliții din partea lui Ludovic al XVIII, vărului său restabilit în sfârșit pe tronul pe care-l uzurpase atâta vreme un mizerabil numit Murat.

În realitate, altul îi era scopul. Într-adevăr după câteva luni ceru mâna Mariei Carolina pentru ducele de Berri, moștenitorul prezumtiv al tronului Franței. La 24 Aprilie avu loc nunta în catedrala din Neapole. Ducele de Berri dăduse procură contelui de Siracusa să-l reprezinte. Și după câteva zile de nerăbdare pentru Maria-Carolina, plecară. Călătoriră timp de șapte zile; în dimineața celei de-a opta zi începu să se zărească Marsilia. Regatul Franței se apropia de dânsa. Ea contemplă din depărtare pământul făgăduinței: un oraș îmbrăcat în albul florilor, cu stindarde, ghirlânzi, balcoane payozate, un oraș întreg care o aclama (tipa și striga... Auzi prin învâlmășeală cuvintele de bun sosire ale ducelui de Havre reprezentantului regelui, a baronului de Damas, etc. Salută în dreapta și'n stânga.

Scoboră în mijlocul unui entuziasm de nedescris. Poporul se imbulzea să vază pe ducesa înaltă de un metru jumătate, urmată de principele de San Nicandro, de Ruffo Scilla și de contele de Latour. Tamburinele băteau tactul; femeile strigau și fluturau batistele, orașul întreg uitase de răul de mare. Corțegiul ajunsese la Primărie. Pe scări aștepta d. de Lewis. El desfăcu un pergament și începu să citească ceva în italianește.

— Iartă-mă, domnule duce, îl întrerupse o voce subțire puțin emoționată. Iartă-mă, dar te rog, în franțuzește. De azi încolo eu nu mai cunosc altă limbă.

Intrară apoi în sala Primăriei. Acolo o așteptau prezentările de rigoare și alte formalități; după aceea se apropie de ea San-Nicandro, care o luă de mână și o conduse spre ducele de Havre, în timp ce 36 de lovituri de tun cutremurară văzduhul.

Vizitară apoi orașul; se opriră la catedrala Saint-Martin unde avu loc un Te-Deum, se întoarseră apoi îndărăt la Prefectură unde o așteptau 30 de fete tinere cu jerbe de flori, și seara la

Teatrul cel Mare... Și peste tot mulțime și popor ovaționând delirant.

A doua zi dimineața pleacă spre Toulon. Aici o aștepta aceeași ceremonie. Și tot așa la Aix, la Orange la Montellimar, Valence. Apoi veni Lyon-ul. FERIA o urmărea. În timp ce asista la o reprezentare de gală, plafonul se deschise și începu o ploaie de criuri; un porumbel cu o coroană în cioc veni spre dansa și i-o puse pe capul blond.

Veni apoi Moulins și Nemrous. Se apropia. Ducele de Berri trimetea soției sale epistole lungi și inflăcitate. Ea îi răspundea pe același ton. Lucrurile mergeau de minune.

În acest timp la Fontainebleau se făceau pregătirile de primire. Camera aproba 100,000 franci pentru serbările nuptiale și un milion pentru toaletele ducesei. La 15 Iunie, într-o splendidă după amiază cortegiul se apropie. Garda prezintă onorurile. Muzica intonă melodii naționale. Dintr-o trasură coboră o fetiță ce părea să aibă 15 ani, care fără să țină seama de protocol alergă spre rege și-l îmbrățișă. Ludovic surăse amuzat. În acest timp ambasadorul remitea ceremonios scrisorile celor 2 Sicilii.

A doua zi dimineața intrară în Paris trecând pe sub 20 arcuri de triumf, iar a treia zi avu loc căsătoria la Notre-Dame. Ei defilară printre șiruri de reprezentanți ai elitei și oficialități, în ritm de aplauze frenetice și de urale. Poporul aștepta afară și când eșiră din biserică sburară de pretutindeni petale de flori. Douăsprezece orfane înzestrate de rege în cinstea acelei zile îi oferiră jerbe de flori. Sărbătorearea continuă până noaptea târziu. Regele primi felicitările ambasadorilor, iar Palatul întreg vibra de cântece și cântece.

În timpul acesta tinerii căsătorii ajunseră la Elysée-Bourbon, unde aveau să locuiască. Apartamentul era în întregime împodobit cu flori. În sfârșit vor fi singuri. Dar așa! Principii au datorii față de stat. Căsătoriile n'au decât o latură oficială. Regii trebuie să se nască, să se căsătorească și să moară în mod public. Maria-Carolina știa lucrul acesta. Dar nu și-ar fi putut închipui că va fi trecută cândva în istorie ca un exemplu celebru al acestui principiu!

Iată-o culcată alături de Carol, Damele de onoare și cavalerii s'au retras. Atunci însă se deschise ușa și în prag apărură ducele și ducesa de Angoulême, apoi ducii de Orleans, de Bourbon, de Condé, și cu toții se perindară prin fața patului prezentând felicitări. Ducele le mulțumea zâmbind cu subînțelesuri...

Cu toate că nu-și părăsise amantele, Carol avea să fie un soț bun. Avea înfățișul ceva burghez, care-i plăcea italienei. El o lăsa să poarte rochii scurte ca să-și arate piciorul frumos; îi dădu voie să danseze și să se ducă peste tot. Încântat de tinerețea pe care ea o răspundea peste tot, ducele începu să se ție de dansa. Și așa trecură câțiva ani.

Curtea însă era nemulțumită; mai ales din cauza faptului că nu aveau moștenitori. Ei nu întârziară însă să vie. La 13 Iulie 1817 se născu un copil, dar muri imediat; mai târziu cu un an tot într-o zi de 13, veni pe lume un altul care nu trăi nici el mult; și abia la 21 Septembrie 1819 veni unul care trăi: o fată care se numea Luiza-Maria-Tereza și care trebuia să devină ducesa de Parma.

DRAMA

- Ei, doctore?
- Monseigneur, nu mai poate fi nici

o îndoială; peste câteva luni doamna va dăruia Franței un delfin.

— Sunteți sigur?

— Da, monseigneur. Dar cu o singură condiție: doamna trebuie să se păzească. Chiar cu începere de astăzi 13 Februarie 1820, Alteța Sa nu mai trebuie să meargă cu trăsura, să danseze, să sară...

— Vai, e grozav. Dar însfârșit...

— ...să renunțe la recepții la spectacole și dacă se poate, să nu urce scări.

Ducesa auzi convorbirea. Ea rămase pe gânduri și stătu așa, mult timp după plecarea doctorului. Ea care aștepta cu atâta nerăbdare carnavalul. Dar dacă trebuie...

Rămăseră amândoi tăcuți. O chesedau vorbele doctorului care îi aduceau aminte că era în 13; gândurile alunecară apoi treptat în altă parte. Afară ploua. De ce nu s'ar duce puțin la Operă? Se uită spre soțul său. Iși ghiciră gândurile. Și în cinci minute erau acolo.

Era un spectacol de balet. Iși scoaseră în grabă hainele și se îndreptară spre loja lor. Spectacolul începuse. Vrând să intre, contesa își prinse degetul de ușă. Nimic. O întâmplare fără importanță. Doamnei de Berri i se făcu însă rău. Ținea totuși să rămâie.

În pauză veniră în loja lor, ducii de Orleans, apoi alții. Spectacolul continuă. Ducesei însă nu-i era bine. Ducele o sfătuia să se întoarcă la Elysée. Ea nu acceptă. Pe scenă apărură dansatori care execută câteva figuri admirabile, apoi o dansatoare.

Ducele însă insistă ca soția sa să se reîntoarcă la palat. El o va conduce până la trăsura. Și după puțin timp se va întoarce și dansul. Voia să sărbătorească evenimentul pe care-l anunțase doctorul. Și odată rămas singur va chema în loja sa pe Virginia dansatoarea...

— Hai! Gândește-te la copilul nostru. Nu trebuie să mai rămâi. Gândește-te la Franța. Vezi că ți-e rău...

Unsprezece seara. Contesa părăsi locul Operii, condusă de soțul său până la trăsura. Dar Carol era cu capul descoperit și în haină. Nu putea rămâne multă vreme afară. Așa că se întoarse repede îndărăt. Și atunci se petrecu drama. De după un colț apărură un bărbat care se furișă pe lângă zid și când ducele ajunse deajuns de aproape, îi fu fipse pumnalul în piept. Apoi dispărură. Contele căzu la pământ. Sângele începu să curgă cu putere. Într-o secundă vestea se răspândi în întreg localul. Spectacolul se suspendă. Rânitul fu luat pe brațe și dus într-o sală a Operii. O mulțime de curioși năvăliră. Alții se luară după asasin. În curând veni și un medic. Apoi

altul și după puțin timp un altul se dădură primele ajutoare. Fetițele erau însă închise și pansa n'aveau. Servetele dela bufet fură șiate. Dar se umplură imediat cu apă și în curând fu nevoie de alte panamente. Doamnele își dădură atunci retierele și volanele rochiilor. Sărătășea cu putere însă.

Vestea ajunse până la urechile doamnei de Berri care abea pătrunsesse palat. Într-o secundă fu îndărăt și aruncă la picioarele ducelui. Acesta închise ochii și recunoscând-o murmură:

— Vino, soția mea, vreau să meară brațele tale!

Și sângele curgea șiroaie pe canapelele de covoare, peste tot. Maria-Carolina dându-și seama de gravitatea situației trimise s'o aducă pe fetița lor. Doamna care n'avea decât cinci ani sculată din somn și adusă pe sus.

— Sărmană fetiță, murmură doamna Dea Domnul ca tu cel puțin să fii tăvălită de asemenea lucruri!

(După treizeci și patru de ani să-și vază și ea soțul asasinat!)

După miezul nopții se făcu deodată cer. Venea celebrul Dupuytren. A se uită cu atenție, desfăcu rana și apoi permisiunea ducelui să o sosească. E dureros, dar trebuie!

— Primesc, răspunse Berri. Dar ție-o pe soția mea de aici!

Maria-Carolina să se depărteze în acel moment atât de tragic? Ei n'o cură. Ea e fiică de rege. Refuză deci să se deplaseze.

Operația fu foarte dureroasă. De folosii la nimic. Medicul încercă alte mijloace: i se aplicară lipitori, tuze ude i se făcu o baie de picioare astfel trecu pe încetul noaptea. Ziuă fu chemat un preot. Ducele și ducesa începu să se spovedească în fața preotului. El îi spuse că Anny Browne duse doi copii naturali. Ce au să fie dânzii? Ar fi vrut măcar să-i vădă seze. Și ducesa răspunse cu sinceritate: — Să vie la mine! Voi ști să mă ocup de mama lor!

Ducele de Cogny alergă până la Neuve-des-Mothurins și îi adu Charlotte și Loulou. Apoi începu în tășania.

— Ce i-am făcut omului acela? ofensat poate fără să vreau?

— Fiul meu răspunse abatele, văzut niciodată și nu i-ai făcut rău. N'avea nimic cu dumneata.

— Atunci e un inconștient! iertat, vreau!

(Continuă în N-rul viitor)

Tenul strălucitor al petalelor trandafirilor

il veți dobândi întrebuițând Crema, Pudra și Săpunul Simon care îndeplinesc întreitul scop: purifică pielea, o fac supție și o hrănesc.

CRÈME SIMON

PARIS